

NEKA PITANJA PROBLEMATIKE RAZUMNOG ROKA U STEČAJNOM POSTUPKU

Grbić, Sanja; Bodul, Dejan; Čuveljak, Jelena

Source / Izvornik: **Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 2018, 39, 479 - 506**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.30925/zpfsr.39.1.16>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:118:530995>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-10**

PRAVRI

Pravni fakultet Faculty of Law

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Law](#)
[- Repository University of Rijeka, Faculty of Law](#)

uniri DIGITALNA
KNJIŽNICA

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

NEKA PITANJA PROBLEMATIKE RAZUMNOG ROKA U STEČAJNOM POSTUPKU

Doc. dr. sc. Sanja Grbić*

Doc. dr. sc. Dejan Bodul**

Dr. sc. Jelena Čuveljak***

UDK 347.951.01:347.736

<https://doi.org/10.30925/zpfsr.39.1.16>

Ur.: 18. ožujka 2018.

Pr.: 2. veljače 2018.

Pregledni znanstveni rad

Sažetak

Aldo Radović još je 2008. u radu "Zaštita prava na suđenje u razumnom roku - Realna mogućnost, (pre)skupa avantura ili utopija?" naznačio u prvoj rečenici kako se radi o jednoj "od najvažnijih i najzanimljivijih pravnih tema". Deset godina poslije, problematika razumnog roka još se uvijek nalazi na samom vrhu liste pravno-političkih prioriteta reforme pravosuđa. U radu se analiziraju dvije teme koje su argumentacijom povezane u jedinstvenu cjelinu. Naime, ako predmet nije riješen u roku koji je odredio predsjednik suda na temelju osnovanosti zahtjeva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, neposredno višem sudu može se podnijeti zahtjev za isplatu primjerene naknade zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku. S druge strane, Europski sud za ljudska prava naznačio je kako je primjenjivost članka 6., stavka 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, dakle i standarda razumnog roka, na stečajni postupak neupitna. U navedenom kontekstu autori preispituju hoće li višegodišnje trajanje stečajnog postupka za radnika rezultirati povredom prava na suđenje u razumnom roku odnosno pravom na isplatu primjerene naknade zbog povrede trajanja razumnog roka stečajnog postupka. Iako su na raspolaganju različiti metodološki pristupi za izučavanje ovoga složenog pitanja, autori su analizirali praksu Europskog suda za ljudska prava u postupcima uz članak 6. (Pravo na pošteno suđenje) jer polaze od pretpostavke da saznanja o ovome mogu biti ključna za razumijevanje problematike rada.

Ključne riječi: *stečajni postupak, radnik kao vjerovnik, razumni rok, pravo na primjerenu novčanu naknadu.*

* Dr. sc. Sanja Grbić, docentica Pravnog fakulteta u Rijeci; sgrbic@pravri.hr.

** Dr. sc. Dejan Bodul, docent Pravnog fakulteta u Rijeci; dbodul@pravri.hr.

*** Dr. sc. Jelena Čuveljak, Sutkinja Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske; jelena.cuveljak@gmail.com.

Ovaj je rad nastao uz potporu Hrvatske zaklade za znanost u okviru projekta 6558 Business and Personal Insolvency – the Ways to Overcome Excessive Indebtednes.

1. OKVIR ZA RASPRAVU

Imajući u vidu kompleksnost i aktualnost problema koji se u ovom radu obrađuje, a radi preciznosti i jasnoće, bitno je *ab initio* objasniti pojmove, “pravo na pravičnu naknadu zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku”, “stečajni postupak” i “položaj radnika u stečajnim postupcima”.

Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Europska konvencija)¹ u članku 6. navodi da radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud u razumnom roku ispita njegov slučaj. Pravo na suđenje u razumnom roku zajamčeno je i Ustavom Republike Hrvatske² (čl. 29., st. 1.) te Zakonom o sudovima³ (dalje: ZS) (čl. 4., st. 1.) prema kojima svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama. Stranka u sudskom postupku koja smatra da nadležni sud nije odlučio u razumnom roku o njezinom pravu ili obvezi ima pravo na sudsku zaštitu sukladno relevantnim odredbama ZS-a (čl. 63.-70. ZS). Pravna sredstva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku su: zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku te zahtjev za isplatu primjerene naknade zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku (čl. 64., st. 1. ZS).

Stečajni je postupak pravni mehanizam kolektivnog namirenja vjerovnika poslovnog subjekta koji nije sposoban izvršiti plaćanje svojih dospjelih obveza. Tradicionalni model stečajnog postupka je prodaja sve imovine stečajnog subjekta (tzv. likvidacijski stečaj) (čl. 1., st. 1., t. 2. SZ).⁴ Pored tradicionalnog modela stečaja s prodajom pojedine imovine ili stečajnog subjekta u cjelini, razvijen je model reorganizacije stečajnog dužnika kroz predstečajni postupak (čl. 1., st. 1., t. 2. SZ) ili stečajni plan (čl. 1., st. 1., t. 3. SZ). Stoga je nužno razmotriti koja su tijela postupka jer se pojavljuju kao nositelji zakonom propisanih aktivnosti od početka do okončanja stečajnog postupka. To su: stečajni sudac, stečajni upravitelj, skupština vjerovnika i odbor vjerovnika (čl. 75. SZ), odnosno za predstečajni postupak: povjerenik i sud (čl. 21. SZ). Za svako od tih tijela, SZ određuje način njihova imenovanja, sastav kao i opseg rada.

Stečaj se provodi radi zaštite prava vjerovnika.⁵ Sukladno odredbama SZ-a, vjerovnici su zastupljeni u dva tijela. To su skupština vjerovnika (čl. 103.-108. SZ) i odbor vjerovnika (čl. 96.-102. SZ). Promjenama stečajnog zakonodavstva u zadnjih dvadesetak godina, zakonodavac je pokušao dati posebnu zaštitu radniku kao vjerovniku. Radnici su zbog toga mijenjali i status i naslov i ispladni red, a tražbina im se dijelila na tražbinu vjerovnika stečajne mase te tražbinu stečajnih vjerovnika prvog višeg ili drugoga višeg isplatnog reda. Trenutačno se još uvijek primjenjuju odredbe

1 NN-MU, br. 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06 i 2/10.

2 NN, br. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14.

3 NN, br. 28/13, 33/15, 82/15, 82/16. dalje: ZS.

4 Stečajni zakona, NN, 71/15. i 104/17. dalje: SZ.

5 Bodul, D., Pluralitet ciljeva stečajnog postupka, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 54, 2017., br. 3, str. 587.- 613.

implementirane starim SZ-a,⁶ koji definira da u tražbine prvoga višeg isplalnog reda ulaze tražbine radnika i prijašnjih dužnikovih radnika nastale do dana otvaranja stečajnoga postupka iz radnoga odnosa (čl. 138., st. 1. SZ). Nadalje, radnik se može naći i u statusu izlučnog vjerovnika ako se neka njegova osobna stvar zatekne kod dužnika (primjerice, kad je radnikovo motorno vozilo kod poslodavca) u trenutku otvaranja stečajnog postupka (čl. 147. *et seq.* SZ). Radnici koji su stekli status razlučnog vjerovnika imaju se pravo namiriti iz svoga razlučnog prava, dužni su obavijestiti stečajnog upravitelja o svom razlučnom pravu, pravnoj osnovi razlučnog prava i dijelu imovine stečajnog dužnika na koji se odnosi njihovo razlučno pravo. Ako radnici kao razlučni vjerovnici prijavljuju tražbinu kao stečajni vjerovnici, u prijavi tražbine dužni su naznačiti dio imovine stečajnog dužnika na koju se odnosi njihovo razlučno pravo kao i iznos do kojeg njihova tražbina, predvidivo, neće biti pokrivena tim razlučnim pravom (čl. 149. *et seq.* SZ). Prema spomenutim izmjenama Stečajnog zakona iz 2006., koje su i danas na snazi, radnik može biti vjerovnik stečajne mase s osnove radnog odnosa (čl. 191. SZ), izlučnog prava ako mu je privremeni ili stečajni upravitelj otuđio predmet koji je njegovo vlasništvo (čl. 148. SZ), s osnove naknade troškova nastalih nakon prekida parnice (čl. 165. SZ) i s osnove naknade parničnih troškova u parnicama pokrenutim radi osporene tražbine kao stečajnog vjerovnika. Novina implementirana izmjenom SZ 2006., odnosi se na postupanje prema vjerovnicima stečajne mase koja se više ne temelji na načelu prioriteta i razmjernog namirenja i ne razlikuje troškove stečajnog postupka i ostale obveze stečajne mase, već određuje, da se vjerovnici stečajne mase namiruju redom kako dospijevaju s cjelokupnom tražbinom, što je povoljnije za radnika od ranijih uređenja (čl. 154. SZ). Svakako je bitno navesti kako su prava radnika u slučaju poslodavca zaštićena i odredbama Zakona o osiguranju radničkih potraživanja.⁷ Navedenim Zakonom utvrđuju se vrste i opseg prava radnika u slučaju stečaja poslodavca i u slučaju blokade računa poslodavaca (čl. 1.).

2. PREGLED DOSADAŠNJE LITERATURE I DOPRINOS OVOG RADA

U Republici Hrvatskoj postoji stotinjak znanstvenih radova koji se bave opsežnom i složenom problematikom stečajne regulative. Štoviše, postoji skroman broj i monografija iz područja stečaja,⁸ za razliku od kapitalnih djela, znanstvenih članaka koja postoji u pravu, primjerice SAD-a. Ipak posljednjih godina, sve veći broj studija analizira ekonomske i pravne učinke likvidacijskih i reorganizacijskih stečajnih postupaka. Najveći broj ekonomskih, najčešće, empirijskih istraživanja u području stečaja bavi se ključnim indikatorima stečajnog postupka (dakle, troškovima stečajnog

6 Iste implementirane izmjenama starog Stečajnog zakona iz 2006., NN, br. 44/96, 29/99, 129/00, 123/03, 82/06, 116/10, 25/12, 133/12, 45/13.

7 NN, br. 70/17.

8 Dika, M., *Insolventijsko pravo*, Pravni fakultet, Zagreb, 1998.; Eraković, A. *Stečajni zakon s komentarom i primjerima*, Računovodstvo, revizija i financije Plus, Zagreb, 1997.; Čuveljak, J., *Stečajni zakon s komentarom i sudskom praksom i Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi s komentarom*, 3. izd., Zgombić & Partneri, Zagreb, 2013.

postupka, vremenom trajanja stečajnih postupaka te stupnjem namirenja vjerovnika) te se vrši poredbeno-pravna analiza i razmatra odnos intenziteta korištenja stečaja i niza varijabli.⁹ U navedenim se radovima analiziraju i problemi koji su prisutni ne zbog nedorečenosti zakona, već zbog načina na koji se on (ne) primjenjuje, kao i problemi koji ne spadaju u užem smislu u stečajni okvir, ali presudno utječu na ishod stečajnog postupka, primjerice, adekvatna primjena financijsko-računovodstvenih standarda društava u stečaju.¹⁰ Pri usporedbi učinkovitosti stečajnog sustava već je uobičajeno da se prihvaćaju posljednji raspoloživi podatci *Doing business* studije Svjetske banke, što čine i autori u ovom radu. Ipak doktrina upozorava da zbog korištene metodologije takve studije imaju bitna ograničenja jer se temelje na percepciji o vjerojatnosti ishoda, a ne na pokazateljima koji su utemeljeni na stvarnim podacima.¹¹ U cilju otklanjanja slabosti postojeće stečajne regulative te kako bi se stečajni postupak učinio učinkovitijim, pravna doktrina,¹² ali i struka¹³ analizirala je čitav niz procesnih mjera, što je u konačnici doprinijelo i rezultiralo nizom izmjena stečajnog zakonodavstva. Ti se tekstovi bave zakonskim preduvjetima predstečajnih nagodbi, predstečajnih postupaka, procesnim radnjama, ovlaštenim predlagačima, uvjetima koje nagodba mora zadovoljiti, načelima podjele vjerovnika u različite klase (grupe), procedurom obavještanja i glasanja, potrebnom većinom za prihvaćanje nagodbe, odsustvom ili neophodnošću sudske potvrde plana, pravnim posljedicama usvojenog plana, zaštitom vjerovnika, praćenjem primjene nagodbe i njenom pobijanju. Međutim, dok su modeli reorganizacije u zemljama kontinentalnog pa i anglosaksonskog prava,

- 9 Sajter, D., Regionalna indiciranost stečajeva u Republici Hrvatskoj, *Ekonomski vjesnik*, (1 i 2), 2007., str. 31-42.; Schönfelder, B., *Ekonomska analiza Zakona o stečaju: pregled literature, Financijska teorija i praksa*, vol. 26, 2002., br. 3, str. 75-690.; Šverko Grdić, Z., Radulović, J. i Bagarić, L., *Solventnost poduzeća u Republici Hrvatskoj i u Europskoj uniji*, *Ekonomski pregled*, vol. 60, 2009., br. 5-6, str. 250-266.
- 10 Šimundić, M., *Stečajni postupak u praksi, Sudačka mreža*: http://www.sudacka-mreza.hr/doc/sr/radovi/MladenSimundic_-_Stecajni_postupak_u_praksi.pdf (10.10.2017.).
- 11 Radulović, B., *Empirijska analiza bankrotstva u Republici Srbiji*, u: Radović, V. (ur.), *Usklađivanje poslovnog prava Srbije sa pravom Evropske unije*, *Pravni fakultet Univerziteta, Beograd*, 2011., str. 146-183.
- 12 Dika, M., *Četvrta novela Stečajnog zakona od 7. srpnja 2006. - Opći pregled*, dostupno na mrežnim stranicama Sudačke mreže: http://www.sudacka-mreza.hr/doc/sr/radovi/01_-_DIKA_4_novela_SZ_-_opci_pregled.pdf, (15.10.2017.); Garašić, J., *Završna dioba u stečajnom postupku*, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 28, 2007., br. 1, str. 157-188.; *id.*, *Stečajni plan nakon izmjena i dopuna Stečajnog zakona 2012.*, Uzelac, A., Garašić, J., Maganić, A. (ur.), *Djelotvorna pravna zaštita u pravičnom postupku - Izazovi pravosudnih transformacija na jugu Europe*, *Liber amicorum Mihajlo Dika*, *Zbornik radova u čast 70. rođendana prof. dr. sc. Mihajla Dike*, *Pravni fakultet, Zagreb*, 2012., str. 469-493.; Vuković, A., *Nagrada za rad i naknada troškova za stečajnog upravitelja*, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, vol. 47, 2010., br. 1., str. 191-204.; Vuković, A., Bodul, D., *Pravo na suđenje u razumnom roku u likvidacijskim stečajnim postupcima*, *Hrvatska pravna revija*, 2011., br. 4, str. 45-53.; *id.*, *Stečajno zakonodavstvo u tranziciji - komparativni osvrt, hrvatski izazovi i potencijalna rješenja*, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, vol. 49, 2012., br. 3., str. 633- 661.
- 13 Eraković, A., *op. cit.*, te Hrastinski Jurčec, Lj., *Pravni položaj stečajnog upravitelja u stečajnim postupcima*, u: *Zbornik radova: Ovrha i stečaj – aktualnosti zakonodavstva i sudske prakse*, *Inženjerski biro, Zagreb*, 2007., str. 60-127.

odnosno njihova nedovoljna primjena, često videne kao ključni nedostatak stečajnog okvira, predstečajne nagodbe, a kasnije su i predstečajni postupci bili predmet kritika akademskih i stručnih krugova.¹⁴

Literarno pravno, prava radnika u stečaju konceptualiziraju se, ponajprije, u radovima Vukovića, Bodula i Smokvine.¹⁵ Naravno, i drugi su autori zastupljeni u određenoj mjeri. Njihov je pristup usmjeren ka analiziranju navedenog iz perspektive socijalne zaštite u kojem određene socijalne usluge subvencionira država.¹⁶ U svakom slučaju, literatura manje-više komunicira, u konsenzualnom smislu, o pozitivnim stranama postojećih modela zaštite radnika, ali i o praktičnim učincima stečaja poslodavca na ugovor o radu.

Ipak, ima li radnik pravo na pravičnu naknadu zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku stečajnog postupka ostaje nerazjašnjeno u postojećoj literaturi. Iz navedenog se uočava kako je postojeća literatura ograničavajuća u pružanu odgovora, kao i korisnih objašnjenja i primjerenih pristupa vezano uz pravo radnika na pravičnu naknadu u kontekstu postupka povrede prava na suđenje u razumnom roku stečajnog postupka. Stoga je ovo istraživanje prva sustavna i znanstveno utemeljenu analiza potencijalne opravdanosti ostvarivanja prava na pravičnu naknadu radnika u slučaju povrede prava na suđenje u razumnom roku stečajnog postupka.

3. TRAJANJE STEČAJNOG POSTUPKA I OPRAVDANOST ANALIZE POLOŽAJA RADNIKA KAO VJEROVNICA KROZ PRIZMU KONVENCIJSKOG PRAVA

Insolventni postupak predstavlja *sui generis* izvanparnični postupak, *in extremis*, u kojem je vrijeme jedan od najvažnijih elemenata. Vrijeme umanjuje vrijednost imovine i što više vremena protekne u stečajnom postupku, vjerovnicima, u našem slučaju radnicima, će okončanjem postupka biti u pravilu dostupna manja količina novčanih sredstva. Stoga je i definirano kako je stečajni postupak žuran/hitan te da će se završno ročište odrediti najkasnije u roku od godinu i pol dana od održanoga izvještajnog ročišta (čl. 283., st. 5. SZ).¹⁷ Štoviše, ideja učinkovitosti i

14 Barbić, J., Modernizacija prava: Hrvatsko insolventničko pravo: okrugli stol održan 14. studenoga 2013. u palači Akademije u Zagrebu, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2014., Svezak 24., str. 1-225. te Zbornik radova Reforma hrvatskog insolventničkog prava - novi Stečajni zakon, Inženjerski biro, 2015., str. 1-268.

15 Bodul, D., Vuković, A., Smokvina, V., O načelu socijalnog postupanja u stečajnom postupku s naglaskom na prava radnika, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 34, 2013., br. 1, str. 525.-560.; Bodul, D., Vuković, A., Radničko dioničarstvo kao opcija stečajnog plana? Hrvatska pravna revija, 2012., br. 7/8., str. 78-90.; Bodul, D., Vuković, A., Pozitivno pravno uređenje položaja radnika u stečajnom postupku u kontekstu globalnih kretanja, Informator, 2013., br. 6214., str. 9-10.

16 Bodiřoga-Vukobrat, N., Horak, H., Radni odnosi kod statusnih promjena u europskome pravu, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 24, 2003., br. 1, str. 393-412.; Ućur, M. D., Laleta, S., Konvencije Međunarodne organizacije rada s komentarima, TIM Press, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Zagreb, 2007.

17 Stoga je definirano kako se predstečajni postupak mora završiti u roku od 300 dana od dana podnošenja prijedloga, a samo iznimno sud može dopustiti produljenje roka za daljnjih 60 dana,

vremenski ograničenog trajanja stečajnog postupka bitna je odlika SZ-a. Ova se ideja provlači u cijelom tekstu i u najvećoj mjeri utječe na relativno kratke rokove koji se daju za ostvarenje pojedinih aktivnosti.¹⁸ Iako domet stečajnog zakonodavstva kao i najnovijih izmjena još uvijek nije moguće sa sigurnošću procijeniti, indikativna metoda utvrđivanja činjenica ukazuje na nezadovoljavajuće procesne indikatore.¹⁹ Dakle, s obzirom na višegodišnje razdoblje trajanja stečajnih postupaka, sasvim je legitimno, a s praktičnog aspekta opravdano i korisno analizirati praksu Europskog suda za ljudska prava (dalje: ESLJP) u postupcima povrede prava na suđenje u razumnom roku po članku 6. Europske konvencije. Intencija je da se razjašnjavanjem pravnih instituta koji su nastali kao rezultat dugogodišnje prakse i sagledavanjem njihovog međusobnog odnosa dođe do saznanja o pravno-logičkom mehanizmu odlučivanja ESLJP-a te uvidi je li višegodišnje trajanje stečajnog postupka razlog zbog kojeg radnik kao osobni vjerovnik treba imati pravo na pravičnu naknadu zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku stečajnog postupka.²⁰

4. PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE PREMA ČLANAK 6. EUROPSKE KONVENCIJE ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA (DALJE: EUROPSKA KONVENCIJA)

Članak 6., stavak 1. Europske konvencije glasi: "Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ... svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni nezavisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj. ..." Članak 6. najznačajnija je odredba međunarodnog prava kojom se jamči pravo na pošteno/pravično suđenje ključno za ostvarivanje vladavine prava. ESLJP primjenjuje metodu autonomnog tumačenja da bi pomirio često vrlo različite koncepte koji postoje u nacionalnim pravima te osigurao jedinstvenu primjenu konvencijskih pravnih pojmova i standarda. U metodi autonomnog tumačenja odražava se "gotovo ustavna priroda Europske konvencije". Tumačeći konvencijske odredbe, ESLJP odvaguje i utvrđuje postojeće te stvara nove temeljne standarde za skup država ugovornica Europske konvencije. To je posebno važno za članak 6. i pravo na pošteno suđenje koje ono jamči. Budući da je to jedno od prava na koje su se podnositelji najviše pozivali pred

ako smatra da bi to bilo svrsishodno za sklapanje predstečajnoga sporazuma. Ipak za radnika to nije relevantno, jer predstečajni postupak ne smije zadirati u prava radnika.

- 18 Primjerice, u praksi je uočeno da ovršni postupci koje pokreću i vode različiti vjerovnici dugo traju, što produljuje trajanje stečaja (postoje slučajevi gdje ti postupci traju i više od šest godina, iako stečajni dužnik kao ovršenik ne izjavljuje nikakva pravna sredstva protiv određene ovrhe). Stoga je SZ-om iz 2015. ukinuto pravo razlučnog vjerovnika da nakon otvaranja stečaja pokreće ovršne postupke te je određeno da će se svi ovršni postupci koje vode različiti vjerovnici nakon otvaranja stečajnog postupka prekinuti i uputiti pred trgovačke sudove (čl. 169. SZ).
- 19 Izvješće o indikatorima uspješnosti sudova, Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske, na dan 01.01.2017. Dostupno kod autora.
- 20 Vidi, Bodul, D., Grbić, S., O ustavnim i konvencijskim dvojbama uz Zakon o stečaju – predstavlja li višegodišnji plan otplate duga u Zakonu o stečaju potrošača povredu prava na suđenje u razumnom roku? Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 53, 2016., br. 4, str. 1011.-1038.

ESLJP-om, stvorena je vrlo opsežna praksa u pogledu njegovog tumačenja.²¹

4.1. Građanska prava i obveze prema članak 6. Europske konvencije

Članak 6. primjenjuje se u postupcima za utvrđivanje građanskih prava ili obveza te će za potrebe ovog rada biti objašnjen pojam građanskih prava i obveza. Naime, ESLJP je razvio opsežnu praksu u tumačenju pojma građanska prava i obveze iz Europske konvencije.²² Tako je samo značenje tih pojmova prema Europskoj konvenciji različito od njihova značenja u nacionalnim pravima. U početku se pojam građanskih prava i obveza određivao putem pojma građanskog prava razlikujući tako privatno i javno pravo pa su građanska prava i obveze bila prava izvedena iz privatnog prava. Iz toga proizlazi da Europska konvencija ne jamči pojedincima utvrđivanje svih prava i obveza građanske naravi koja mogu tražiti prema nacionalnom pravu. Međutim, s vremenom je ESLJP sve više prava podvodio pod članak 6. Europske konvencije. S obzirom na dosadašnju praksu ESLJP-a možemo zaključiti kako je za primjenu članka 6. u građanskim predmetima potrebno ispuniti sljedeće uvjete:

Prvo da je o građanskim pravima i obvezama odlučeno u postupku u kojemu oko sadržaja tih prava i obveza postoji spor. Takav spor mora biti "izvoran i ozbiljan". Također mora postojati i rješenje u tom sporu. Taj uvjet znači da ishod spora mora imati "izravan učinak" za "građansko pravo". Odnosno članak 6. primijenit će se u svim postupcima čiji bi ishod imao izravni učinak na određivanje i/ili stvarni sadržaj građanskog prava ili obveze. Slaba povezanost spora s građanskim pravom ili obvezom kao i neznatne posljedice koje rješenje spora ima za ta prava neće dovesti do primjene članka 6.

Drugo mjerilo odgovara na pitanje: Postoji li "pravo" u smislu članka 6.? Prethodno utvrđeni spor u smislu članak 6. mora se odnositi na materijalno pravo za koje se može reći da postoji u domaćem pravu tužene države. To drugo mjerilo stvoreno je zbog specifične normative strukture članka 6.. Europska konvencija ne propisuje nijedno materijalno pravo na koje bi se građanska glava članka 6. trebala primjenjivati. Stoga je ESLJP u svojoj praksi izgradio pravilo da su građanska prava članka 6. u načelu primjenjiva samo na ona materijalna prava koja su priznata u nacionalnom pravu tužene države. Dakle, materijalno pravo o kojem je riječ mora imati pravnu osnovu u domaćem pravu. ESLJP ne smije tumačenjem članka 6. stvarati novo materijalno građansko pravo koje nema pravnu osnovu u tuženoj državi.

Međutim, budući da može postojati dvojba o tomu je li pravo o kojem je riječ priznato na temelju domaćeg prava tužene države ili ne, samo to pitanje podobno je za raspravljanje. Ako se u nekom konkretnom slučaju dogodi da je sporno samo postojanje nekoga materijalnog prava u tuženoj državi, a o tom pitanju ovisi primjena građanskog prava prema članku 6., ESLJP prosuđuje "na osnovama na kojima se može

21 Podrobnije, Omejec, J., Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Europskog suda za ljudska prava, Strasbourški *acquis*, Novi informator, Zagreb, 2013., str. 1116-1122.

22 Detaljnije, Grbić, S., Pošteno suđenje u građanskim postupcima u Hrvatskoj u svjetlu čl. 6., st. 1. Europske konvencije o ljudskim pravima, Pravni fakultet, Rijeka, 2014., str. 16-29.

raspravljati" je li u konkretnom slučaju to pravo bilo priznato u domaćem poretku tužene države ili ne, neovisno o stajalištu same tužene države.²³

Treći je uvjet postojanje građanskog prava ili obveze. ESLJP je u pojedinim predmetima ustanovio kako je pojam građanskog prava i obveze autonoman i ne može biti tumačen samo prema nacionalnom pravu tužene države. Stoga, ako se pravo u konkretnom predmetu tretira kao dio javnog prava tužene države, ono se za potrebe članka 6. može smatrati dijelom privatnog prava i obrnuto. Iako je ESLJP prihvatio činjenicu kako pojmovi građansko pravo i obveza imaju samostalno, tj. autonomno značenje unutar Europske konvencije, ipak nije dao točnu definiciju tih pojmova.²⁴ ESLJP dakle jasno razlikuje materijalna prava koja u svom nacionalnom poretku priznaje tužena država i postupovna prava.²⁵

S tim u vezi, mora se ispitati nekoliko čimbenika kako bi se utvrdilo je li neko pravo građansko pravo prema odredbama Europske konvencije:

1.) Bitna je "vrsta samog prava", a ne njegovo određivanje prema nacionalnom zakonodavstvu.²⁶ U predmetu *Ringeisen protiv Austrije*²⁷ vodio se upravni postupak za registraciju i transakciju zemljišta. ESLJP je utvrdio: "Čl. 6., st. 1. obuhvaća sve postupke čiji je ishod odlučujući za privatna prava i obveze bez obzira na narav propisa koji uređuje kako se neki predmet rješava (građansko, trgovačko, upravno pravo itd.) ili tijela u čijoj je nadležnosti taj predmet (redovni sud, upravno tijelo, itd.)."

2.) Svaki jedinstveni europski pojam o prirodi nekog prava treba razmotriti,²⁸ pri čemu je važna karakterizacija "vrste samog prava" unutar prava država ugovornica. Ako u većini predmeta postoji suglasnost država ugovornica o pravu kao građanskom, onda će ga i ESLJP tretirati kao takvo.

3.) Iako je pojam građanskog prava autonoman, ESLJP smatra kako nacionalno pravo nije nevažno, čak i kada ne postoji suglasnost među državama ugovornicama. U predmetu *König protiv Savezne Republike Njemačke*,²⁹ ESLJP utvrdio je sljedeće: "Kako bi se utvrdilo spada li pravo pod građansko prema značenju koje mu daje Europska konvencija potrebno je ispitati njegov materijalni sadržaj i učinke tog prava, a ne njegovu pravnu klasifikaciju u domaćem pravu države u pitanju." Primjerice, pitanje potpada li pravo obavljanja liječničke prakse pod javno ili privatno pravo ovisi o činjenici jesu li takve usluge u tuženoj državi dio javnih službi ili se ključna pitanja uređuju ugovorom između liječnika i pacijenta. Na taj način, usprkos autonomnoj prirodi građanskih prava i obveza, ista prava i obveze u jednom pravnom sustavu potpadala bi pod članak 6., dok prema pravnom sustavu druge države ugovornice, to ne bi bilo moguće. Iz toga je vidljivo kako ESLJP odlučujući potpada li određeno pravo pod građansko ili ne, ispituje sve okolnosti pojedinog predmeta pa kada se govori o pojmu građanskih prava i obveza u smislu članka 6. najjednostavnije je

23 *Roche protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 19. listopada 2005., br. 32555/96.

24 Harris, D. J., O'Boyle, M., Warbrick, C., *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, Oxford, 2009., str. 174–175.

25 Omejec, J., *op. cit.*, str. 723-724.

26 Vidi, npr., *König protiv Savezne Republike Njemačke*, presuda, 28. lipnja 1978., Serija A, br. 27.

27 *Ringeisen protiv Austrije*, presuda, 16. srpnja 1971., Serija A, br. 13.

28 *Feldbrugge protiv Nizozemske*, presuda, 29. svibnja 1986., Serija A, br. 99.

29 *König protiv Savezne Republike Njemačke*, presuda, 28. lipnja 1978., Serija A, br. 27.

navoditi primjere u kojima je ESLJP utvrdio da pojedino pravo potpada ili ne potpada pod taj pojam.

4.2. Stečajni postupak kao predmet odlučivanja o građanskim pravima i obvezama (dužnika i vjerovnika)

Iako je u predmetu *Ismeta Bačić protiv Hrvatske*³⁰ Vlada RH tvrdila kako se članak 6., stavak 1. Europske konvencije ne primjenjuje na stečajni postupak, budući da on nije sporni postupak te da u njemu sudovi ne presuđuju o zahtjevima stranaka, već samo utvrđuju imovinu stečajnog dužnika, ESLJP je naznačio kako je primjenjivost članka 6., stavka 1. na stečajni postupak neupitna.³¹

4.3. Pravo na pošteno suđenje u razumnom roku prema članku 6. Konvencije

Razlozi zbog kojih se najčešće poziva na povredu članka 6. su da su postupci trajali preko "razumnog roka". Samo o tom pitanju doneseno je više presuda negoli i za jedno drugo koje jamči Europska konvencija. Stranke se zbog povrede razumnog roka mogu obraćati ESLJP-u tijekom trajanja postupka za koji smatraju da predugo traje ili nakon završenog postupka (čak i ako su izgubile spor), pri čemu je važno da je to rok od šest mjeseci nakon donošenja pravomoćne odluke.

Pri odlučivanju o tomu je li postupak predugo trajao, prvo je nužno utvrditi vremensko razdoblje u kojem se taj postupak odvijao. U vezi s određivanjem građanskih prava i obveza kao početak razdoblja može se općenito uzeti trenutak kada je taj postupak pokrenut,³² ili u kome je, u okviru drugih postupaka, takvo pravo ili obveza spomenuto u obrani. Ako je prije sudskog postupka neka druga radnja, npr. upravna tužba³³ ili zahtjev za formalnom potvrdom morao biti iznesen, početak se pomiče na trenutak te radnje. Također je ESLJP u predmetu *Erkner i Hofauer protiv Austrije*³⁴ zaključio: "U građanskim postupcima, "razumni rok" iz čl. 6., normalno počinje teći u trenutku kada je pokrenut postupak pred sudom; međutim, u određenim situacijama, to vrijeme, eventualno, može početi teći i ranije."

Kraj razdoblja, koje treba uzeti u obzir trenutak je u kome je sud okončao neizvjesnost u vezi s pravnim položajem dotične osobe. Kada je riječ o građanskom postupku, to je trenutak kada se na najvišoj instanci donese odluka ili kada je ona postala konačna istekom žalbenog roka. ESLJP je u presudi *Erkner i Hofauer protiv*

30 *Ismeta Bačić protiv Hrvatske*, presuda, 19. lipnja 2008., br. 43595/06.

31 Arg., *S.p.r.l. ANCA and Others protiv Belgije*, odluka, 10. prosinca 1984., Decisions and Reports 40, *Interfina and Christian della Faille d'Huyse protiv Belgije*, odluka, 4. svibnja 1987., br. 11101/84, *Ceteroni protiv Italije*, presuda, 15. studeni 1996., Reports of Judgments and Decisions 1996-V, *Bassani protiv Italije*, presuda, 11. prosinca 2003., br. 47778/99, *Capital Bank AD protiv Bugarske*, presuda, 24. studeni 2005., br. 49429/99 i *Sukobljević protiv Hrvatske*, presuda, 2. studeni 2006., br. 5129/03.

32 Vidi, primjerice, *Scopelliti protiv Italije*, presuda, 23. studeni 1993., Serija A, br. 278.

33 *Konig protiv Njemačke*, presuda, 28. lipnja 1987., Serija A, br. 27.

34 *Erkner i Hofauer protiv Austrije*, presuda, 23. travnja 1987., Serija A, br. 117.

Austrije iznio sljedeći zaključak glede određivanja završetka razdoblja o kojem je riječ: "Razdoblje o čijem se razumnom trajanju raspravlja obuhvaća cjelokupni postupak, uključujući i postupke povodom žalbe. Tako se taj period produžuje sve do donošenja odluke koja rješava dotični spor."³⁵

Kada se odredi dužina relevantnog razdoblja, mora se odlučiti treba li to razdoblje smatrati razumnim. Nužno je naglasiti da ESLJP kada ispituje predmete koji su se vodili nakon što je u određenoj državi Europska konvencija stupila na snagu, uzima u obzir i stanje predmeta na dan kada je Europska konvencija u toj državi stupila na snagu. Kada je riječ o Republici Hrvatskoj, Europska konvencija stupila je na snagu 5. studenog 1997. Tako da možemo reći da se za procjenu razumnog roka uzima u obzir i stadij u kojem se sudski postupak našao u tom trenutku, odnosno koliko dugo se postupak vodio do navedenog datuma.

Da bi postupak bio pošten, treba biti proveden u razumnom roku, a u predmetu *Zimmermann i Steiner protiv Švicarske*³⁶ ESLJP je dao sljedeći kriterij za njegovo određivanje:

"Razumni rok, u okviru kojeg se mora provesti postupak i koji potpada pod čl. 6., st. 1. Europske konvencije, mora se odrediti u svakom pojedinom slučaju prema okolnostima toga predmeta. ESLJP mora uzeti u obzir složenost činjeničnih i pravnih pitanja, ponašanje podnositelja i nadležnog tijela i značaj predmeta za podnositelja ..."³⁷ Iz toga proizlazi da pri procjenjivanju razumnosti relevantnog razdoblja, ESLJP posebno razmatra sljedeće čimbenike:

1. složenost predmeta,
2. ponašanje podnositelja,
3. ponašanje nadležnih vlasti te
4. važnost predmeta spora za podnositelja.

4.3.1. Analiza stečajnog postupka kroz standarde razumnosti relevantnog razdoblja

Za učinkovito pružanje pravne zaštite u građanskim stvarima u pravilu su potrebne dvije komponente: učinkovit građanski postupak u kojem će se utvrditi sadržaj prava te učinkovit sustav provedbe odluke u kojem će se izvršiti odluka donesena u građanskom sudskom postupku. U proteklom desetljeću sazrelo je i shvaćanje da su za temeljno procesno ljudsko pravo, pravo na pošteno suđenje prema čl. 6. Europske konvencije jednako konstitutivni i dobro uređen sustav suđenja (meritornog odlučivanja o osnovanosti zahtjeva) i djelotvoran sustav egzekucije sudskih odluka.³⁸ Stoga čl. 6. obuhvaća i postupke koji se vode nakon suđenja kao što

35 Dutertre, G., van der Velde, J., Key extracts from a selection of judgements of the European Court of Human Rights and decisions and reports of the European Commission of Human Rights, Bruxelles, Council of Europe, 1999., str. 84-85.

36 *Zimmermann i Steiner protiv Švicarske*, presuda, 13. srpnja 1983., Serija A, br. 66.

37 Dutertre, G., van der Velde, J., *op. cit.*, str. 83.

38 Uzelac, A., Kako organizirati efikasno izvršenje nespornih tražbina - neka komparativna iskustva, Zbornik Konferencije "Kako unaprijediti izvršni postupak u BiH", Sarajevo, 2009. Dostupno na mrežnim stranicama: ww.hjpc.ba/pr/msword/PR0AlanUzelac.doc (22.06.2017.).

je postupak generalne egzekucije odnosno stečajni postupak.

4.3.1.1. Složenost predmeta stečajnih postupaka

Općenito je teško govoriti o pravnoj "složenosti" ili "jednostavnosti" predmeta. U praksi ESLJP-a, pa i Ustavnog suda RH, ovaj standard nije definiran na opći način, već se promatra kazuistički. Ipak, ESLJP je ispitujući složenost predmeta, stvorio određene smjernice kojima se rukovodi pri odlučivanju je li postupak trajao preko razumnog roka. Tako je iznio kako su sve okolnosti predmeta relevantne u procjeni njegove složenosti. U prvom redu prosuđuje se složenost predmeta, bilo u postupovnom smislu ili s obzirom na meritum samog spora. Tako će, primjerice, ESLJP uzeti u obzir činjenicu da je predmet u određenom razdoblju razmatralo više sudova, a ne samo jedan, što znači kako nije ista situacija je li postupak trajao sedam godina pred jednom instancom ili pred tri instance.³⁹ Ispitivanje složenosti predmeta odnosi se i na činjenična i pravna pitanja: prirodu i težinu tih pitanja u povodu kojih se vodi spor; prirodu činjenica koje treba ustanoviti, broj pitanja o kojima se mora odlučiti u pojedinom slučaju; ispitivanje prostorne ili vremenske udaljenosti između događaja ili činjenica o kojima je riječ; broja sudionika i drugih pitanja koja se postavljaju pri sakupljanju dokaza; javljanje potreba da se pribavi spis sa suđenja koje je obavljeno u drugoj državi, tj. međunarodni elementi; povezanost s drugim predmetima; intervencija drugih osoba u postupku, *et seq.* Govoreći o postupku stečaja, može se bez dvojbe tvrditi da se radi o iznimno složenoj pravnoj problematici gdje se zbog formalnosti stečajnog postupaka, kao i zbog koordinacije brojnih stečajnih tijela, otežano i usporeno odvija i završava postupak. Štoviše, jedan od modela stečajnih postupaka, stečajni plan, u doktrini je viđen kao "najsloženiji pravni zahvat uopće".⁴⁰ Općenito govoreći, složenosti stečajne procedure, a zbog mnogobrojnosti modela stečajnih postupaka, doprinosi i supsidijarna primjena, ponajprije,⁴¹ pravila Ovršnog zakona,⁴² Zakona o parničnom postupku,⁴³ Zakona o obveznim odnosima⁴⁴ kao i Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima⁴⁵ koja su iznimno kompleksna u materijalno-pravnom i procesno-pravnom smislu. Navedenom

39 U predmetu *Zimmermann i Steiner protiv Švicarske*, presuda, 13. srpnja 1983., Serija A, br. 66. poprilično kratko razdoblje od tri i pol godine smatrano je predugim za žalbeni postupak pred Upravnim sudom gdje postoji jedna jedina sudska instanca, a nisu poduzeti odgovarajući koraci u rješavanju problema nagomilavanja predmeta.

40 Barbić, J., *Preustroj dužnika u stečaju*, Zbornik radova - Aktualna pitanja hrvatskog gospodarstva i pravne prakse, Inženjerski biro, Zagreb, 1996., str. 13.

41 Kažemo prvenstveno jer, *exempli causa*, vrlo složenu problematiku stečajnih postupaka nad dioničkim društvima koja obavljaju djelatnost na pomorskom dobru u Republici Hrvatskoj reguliraju i drugi propisi. Vidjeti, Zakon o uređenju prava i obveza brodogradilišta u postupku restrukturiranja, NN, 61/11.

42 NN, br. 112/12, 25/13, 93/14, 55/16. i 73/17.

43 NN, br. 53/91, 91/92, 112/99, 129/00, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 96/08, 84/08., 123/08, 57/11, 25/13, 89/14.

44 NN, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15.

45 NN, br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 90/10, 143/12, 152/14.

doprinosi i drugi elementi, kao što su brojnost sudionika,⁴⁶ ali i činjenica da predmeti mogu dobiti i međunarodni/nadnacionalni element (pa bez obzira na entuzijazam koji se uočava u dijelu pravne literature, usklađivanje prava u praksi kada se radi o stečaju s međunarodnim elementom, pokazuje se kao naporan i usporen proces, posebno na europskoj razini).⁴⁷ Pored toga, pitanje vlasništva i upisa u zemljišne knjige nekretnina u vlasništvu dužnika ne ovisi o tijelima stečajnog postupka, ali bez rješavanja tih vlasničkopravnih odnosa nije moguće pristupiti unovčenju imovine. Nadalje, brzina vođenja stečajnog postupka može se negativno odraziti na mogućnost namirenja vjerovnika.⁴⁸ Neki od ovih razloga su veoma specifične i kompleksne prirode i praktično mogu postati predmet obrade nekog drugog rada ove ili slične vrste, pa ih zbog toga nije moguće u potpunosti analizirati. Ipak kako zbog opsega problematike nismo u mogućnosti obraditi kompleksnost cijeloga stečajnog postupka, fokusirali smo se na jedan problem, a to je pitanje pobijanja pravnih radnji stečajnog dužnika. Naime, problem složenosti stečajnog postupka za sobom povlači još jednu

- 46 Primjerice, tijela stečajnog postupka su sud, stečajni upravitelj, odbor i skupština vjerovnika (čl. 75. SZ). Složenost njihove funkcije najbolje ilustrira činjenica da bi, u namjeri da se dosljedno analiziraju sve njihove dužnosti i obveze u stečajnom postupku, bilo potrebno analizirati i komentirati cjelokupan zakonski tekst. Tu se javljaju i vjerovnici s dva tijela, odborom vjerovnika i skupštinom vjerovnika. No, neovisno o tomu, svaka od kategorije vjerovnika (stečajni vjerovnici, vjerovnici stečajne mase te izlučni i razlučni vjerovnici), koji se u njemu mogu pojaviti, javlja se s identičnim interesom - zaštititi pravo na ostvarivanje svojih tražbina. Međutim, njihova stajališta i očekivanja ne moraju se obvezno razlikovati, ali je to s obzirom na različiti položaj i posljedice koje mogu trpjeti tijekom stečajnog postupka vrlo moguće.
- 47 Stara Uredba Vijeća (EZ), broj 1346/2000 od 29. svibnja 2000. o insolventijskom postupku (SL L 160, 30.06.2000., str. 1-18.) nije sadržavala pojam povezanih društava (engl. *group of companies*), što znači da je to pitanje prepušteno nacionalnim zakonodavstvima i njihovoj stečajnoj praksi. Stečajni zakon do 2015. nije sadržavao specifična pravila vezana za stečaj povezanih društava. Naime, Zakon je sadržavao isključivo pravila o pojedinačnom stečaju, tj. stečaju jednog stečajnog dužnika. Godine, 2015., donošenjem novoga Stečajnog zakona implementiran je člankom 342. koji regulira stečaj povezanih društava kao jednu od najkompleksnijih područja stečajnog prava. Iako je najvažnija jasnoća, dosljednost i konstantnost pravne prakse, autori smatraju neophodnim daljnju razradu i preciziranje pojma povezanih društava te jasno i precizno propisivanje posljedica kvalifikacije društava kao povezanih. Možda se i zato u zadnjoj noveli Stečajnog zakona iz 2017. odredbe o stečaju povezanih društava brišu (čl. 35.) jer zakonodavac smatra kako "odredba nije dovoljna jasna te da sam postupak stečaja povezanih društava nije dovoljno uređen". Ipak, najnovija Uredba (EU) 2015/848 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2015. o postupku u slučaju nesolventnosti, (SL L 141, 05.06.2015., str. 19-72) koja se kao takva izravno primjenjuje u RH, regulira problematiku povezanih društava.
- 48 Pravila o unovčenju predmeta na kojima postoji razlučno pravo (čl. 247. SZ) su uvelike ubrzala postupak prodaje te imovine, ali u besćenje. Tako je u predmetu Trgovačkog suda u Zagrebu St-651/15 na četvrtoj javnoj dražbi nekretnina, koja je bila procijenjena na iznos od 10.558.444,99 kn (Općinskog suda u Zlataru, zemljišnoknjižni odjel Zabok, i to u zk. ul. br. 2480, k.o. Veliko Trgovišće, k.č. br. 95, u naravi zgrade, skladišta, dvorište i poljoprivredno zemljište ukupne površine 8794m²), prodana za 80.001,00 kn. U predmetu istog suda St-710/15, gdje je utvrđena vrijednost nekretnine bila 1.870.000 kn (građevinsko zemljište u Blatu), a na četvrtoj dražbi pred FINOM je prodano za 55.001,00 kn. Iskustvo je drugih sudova slično. Tako je u predmetu Trgovačkog suda u Zadru, St-653/15 utvrđena vrijednost nekretnina i pokretnina opterećenih razlučnim pravom bila 753.879.148,09 kn, a prodano je za 73.300.0001,00 dakle za manje od 10 posto procijenjene vrijednost.

posljedicu, tj. delikatnost odnosa dužnika i vjerovnika, koja je konstantno prisutna u pravu, a koja se ogleda i u pravu na pobijanje dužnikovih pravnih radnji. Cilj svakog pobijanja u konačnici je uvijek isti - obogatiti stečajnu masu i time maksimalizirati iznos namijenjen za razmjernu distribuciju vjerovnicima. Razloga za pobijanje gotovo uvijek ima u svakom stečajnom postupku, zbog toga jer je dužnik prije stečaja, ali i tijekom insolventnosti, poduzimao određene radnje kojima je pogodio pojedine vjerovnicima, odnosno kojima je druge vjerovnike ošteti u namirenju. Stoga nemogućnost utjecaja na razumno trajanje postupaka u sporovima u kojima je dužnik strana u sporu, a koji mogu proizaći iz stečaja, s predstavljaju nerazrješiv problem ostvarivanja načela ekonomičnosti postupanja u stečajnom postupku. Iako je SZ iz 2015. implementirano pravilo o trajanju postupaka u kojem je stranka stečajni dužnik te je istaknuto da je to uvijek žuran postupak koji se pred sudom prvog stupnja mora završiti u roku od šest mjeseci od dana nastavka parničnih postupaka, a u žalbenom postupku u roku od šest mjeseci od dana primitka žalbe (čl. 166. SZ) iluzorno bi bilo nešto tako i očekivati. Naime, nesporna je činjenica kako zakonodavac nije predvidio učinke i posljedice koje će implementiranje novoga SZ-a proizvesti te zbog toga nije niti pripremio (pravosudni) sustav da ih spremno dočeka.⁴⁹ Nužno je spomenuti i da će u ovakvoj vrsti predmeta biti, uz niz pravnih pitanja, i mnogo faktičnih pitanja. Primjerice, trgovački sudovi imaju osnovni problem prostora i tehničke organizacije rada na koju sudac uopće nemože utjecati.⁵⁰ U konačnici, pozivanje vlasti na složenost predmeta kao opravdanje za prekoračenje razumnog roka trajanja postupka bit će uspješno samo ako se može dokazati da tijekom dotičnog postupka nije doveo do povrede standarda razumnog roka iz članka 6. odnosno da predmet koji je iznimno složen može ponekad opravdati činjenicu dugotrajnosti postupka⁵¹ što je i vidljivo iz sudske prakse ESLJP-a. Odlučujući o duljini trajanja stečajnog postupka i Ustavni je sud Republike Hrvatske pratio praksu ESLJP-a. Odlučujući po istim kriterijima naglasio je složenost predmeta stečajnih postupaka što je rezultiralo duljim trajanjem stečajnog postupka koje nije u suprotnosti sa standardom razumnog roka postavljenog u praksi ESLJP-a. Stoga smo analizom presuda Ustavnog suda Republike Hrvatske utvrdili kako je sklon opravdati duljinu trajanja stečajnog postupka zbog njegove složenosti (vidi *infra* točka 5.).

4.3.1.2. Ponašanje podnositelja prijedloga za pokretanje postupka stečaja

Ponašanje podnositelja, također se uzima u obzir u praksi ESLJP-a pri odlučivanju o tomu je li postupak trajao preko razumnog roka. Ponašanje podnositelja objektivno je obilježje sudske prakse nad kojim država nema kontrolu. Ako on oteže s postupkom, to neće pasti na teret i na odgovornost države. Podnositelj, međutim, ima pravo iskoristiti sve postupovne mogućnosti koje mu pružaju zakoni, i

49 Bodul, D., Vuković, A., *Institucionalni okvir za primjenu stečajnog zakonodavstva – otvorena pitanja*, *Informator*, 2017., br. 6452, str. 1-4.

50 Primjerice, hitno je potrebno ponuditi zakonski okvir za zbrinjavanje arhivskog gradiva stečajnih dužnika, kojima će biti jasno određeno registraturno gradivo stečajnog dužnika te tko je dužan zbrinuti arhivsko gradivo stečajnog dužnika.

51 Grbić, S. *op. cit.*, str. 67-68.

to se neće smatrati produženjem postupka. Naprotiv, ako podnositelj odbija suradnju s vještakom, ako ne želi prihvatiti nadležnost određenog suda itd., ESLJP može zaključiti da je j sam pridonio trajanju postupka. Ako podnositelj nastoji ubrzati postupak, to će ići u njegovu korist, ali propust podnošenja zahtjeva za ubrzanjem postupka neće automatski dovesti do povrede prava na pošteno suđenje u razumnom roku zbog njegova ponašanja. Dakle, općenito je prihvaćeno da u građanskim postupcima zainteresirana strana mora pokazati dužno poštovanje u vođenju postupka i ne odugovlačiti postupak.⁵² SZ isključuje administrativno ovlaštenje za pokretanje stečajnog postupka i jasno definira tko može biti predlagatelj, odnosno predlagatelj. Prijedlog za otvaranje stečajnoga postupka može podnijeti: vjerovnik koji učini vjerojatnim postojanje svoje tražbine i stečajnoga razloga ili dužnik.⁵³ U stečajnom postupku svaki vjerovnik snosi svoje troškove postupka dok će se troškovi suda i drugih tijela u postupku, odnosno sudionika u postupku namiriti iz izvora propisanih zakonom. Troškovi postupka mogu se namiriti iz predujma kojeg je dužan platiti podnositelj prijedloga za otvaranje stečajnoga postupka. Ipak predujam nisu dužni platiti radnici i prijašnji dužnikovi radnici, ako su podnijeli prijedlog za otvaranje stečajnoga postupka radi namirenja svoje dospjele tražbine na osnovi rada. Pravodobnim pokretanjem stečaja radnik stječe i prava određena *lex specialis* zakonom, Zakonom o osiguranju radničkih potraživanja. Nužno je spomenuti i još jedan prateći fenomen mjesta i uloge radnika. Naime, u Republici Hrvatskoj je izraženo zanimanje sindikata za sudjelovanje u stečajnim i predstečajnim postupcima i to i u nastojanju postizanja povoljnijeg položaja radnika i pri davanju ocjena o tijeku postupka, kao i o cijenama koje se u stečajnom postupku postižu pri prodaji imovine ili subjekta u cjelini. Štoviše, mnogi sindikalisti drže da bi se radnike trebalo pitati i kod kontrole tijeka stečajnog postupka kada bi trebali dati suglasnost na postignutu cijenu unovčene imovine stečajnog dužnika.⁵⁴ Za sindikate, stečajni postupak je oblik

52 *Ibid.*, str. 69-70.

53 Kao i dio doktrine, smatramo kako SZ-u nedostaje pojam poštenog poduzetnika kao pretpostavke pravilnoga društvenog angažiranja. Smisao je postupka kratkotrajno regulirati novi način odnosa s vjerovnicima i vraćanje subjekta na tržište kako bi poštovao svoja prava i obveze. Poštenu poduzetnik trebao bi biti predmet postupanja sudova, cijeloga popratnog mehanizma, koji iznimno puno košta i trebao bi donositi rezultate koje sada ne donosi. Podrobnije, Radić, N., Predstečajni postupak, materijali sa savjetovanja – Dani hrvatskog insolventijskog i ovršnog prava, održano u Zagrebu, 21. siječnja 2016, organizator pravni portal IUS INFO. S druge strane, Zakon o stečaju potrošača (NN, br. 100/15. dalje: ZSP) određuje da samo poštenu potrošač može ishoditi otpust dugova. To je bitno jer sprječava zlorabu postupka od nepoštenog dužnika koji želi izbjeći plaćanje svojih dospjelih obveza. Pretpostavka je da je dužnik djelovao pošteno kada je pao u stanje insolventnosti. Takva presumpcija zahtijeva od dužnika potpuni prikaz imovinskog stanja, odnosno imovine i prihoda kada postane stranka u potrošačko stečajnom postupku. Njim se želi utvrditi i očuvati prihvatljive standarde ponašanja u poslovanju, primjerice, načelo savjesnosti i poštenja, zabranu zloupotrebe prava, dužnost ispunjenja obveze te zabranu prouzrokovanja štete te se razmatra tijekom cijelog postupka (čl. 2., st. 1., reč. 1. te čl. 75., st. 1., t. 4. ZSP). Štoviše, poštenje potrošača utvrđuje sud uzimajući u obzir ne samo prije podnošenja prijedloga za otvaranje postupka stečaja potrošača, već se uzima u obzir i njegovo ponašanje tijekom sudskoga postupka i ono razdoblja provjere ponašanja.

54 Ipak, treba uzeti u obzir da ovlast o načinu i uvjetima unovčenja dužnikove imovine pripada isključivo skupštini vjerovnika (čl. 38.e, st. 1., t. 3. SZ).

privatizacije, a ne namirenja vjerovnika. Međutim, važno je primijetiti kako se ovdje radi o različitim postupcima i to i iz perspektive prirode samog postupka i razloga za njegovo pokretanje i iz perspektive nadležnosti za provedbu kao i sudionika postupka. Naime, sindikat kao udruga u koju se udružuju radnici radi zaštite i promicanja svojih prava i interesa posebno je eksponiran u situacijama kada poslodavac redovito ne ispunjava dospjele ugovorne novčane obveze prema njegovim članovima (radnicima). Kao izravna posljedica insolventnosti slijedi u hrvatskim prilikama od sindikata organizirani štrajk kao krajnja mjera upozorenja kojim se *de facto* ništa ne postiže jer dotično poduzeće već odavno ne posluje uredno pa mu stoga prijeti ekonomski "sлом". U takvom stanju sindikat odnosno radnici kao vjerovnici moraju donijeti jednu od odluka: a) pokrenuti ili b) ne pokrenuti stečajni postupak. Samim otvaranjem stečajnog postupka djelatnost sindikata ne prestaje jer naša pozitivna pravna regulativa ne određuje da je otvaranje stečaja razlog za prestanak ili zabranu njegove aktivnosti (*argumentum a contrario* djelatnost sindikata može trajati od prijedloga za otvaranje stečajnog postupka pa sve do zaključenja stečajnog postupka). Ipak, s praktične točke gledišta djelatnost sindikata odnosno sindikalnog povjerenika u samom stečaju može se podijeliti u dvije faze: 1.) razdoblje od podnošenja prijedloga do otvaranja stečajnog postupka te 2.) razdoblje od otvaranja stečajnog postupka do njegovog zaključenja. U prvom razvojnom stupnju djelatnost može biti važna (posebno kao pritisak na političku vlast) jer radnici imaju pravo tražiti bez ikakvih ograničenja sva svoja prava dok je u drugom stupnju djelatnost reducirana, jer otvaranjem stečajnog postupka prestaju prava radnika na odlučivanje, a sporazumi s radničkim vijećem ne obvezuju stečajnog upravitelja (čl. 192. SZ). Sindikat može i nadalje putem pravnog zastupnika u radnim sporovima kod poslodavca, pred sudom, arbitražom ili drugim državnim tijelima zastupati svoje članove kao vjerovnike stečajnog dužnika te sudjelovati u radu odbora vjerovnika⁵⁵ i skupštine vjerovnika kao tijela stečajnog postupka donošenjem odgovarajućih odluka iz svoje nadležnosti.⁵⁶ Dakle, važno je shvatiti kako radnici sudjeluju u stečajnom postupku u dva sasvim različita svojstva – kao "upućene osobe," u svojstvu trenutnih ili bivših radnika stečajnog dužnika i kao vjerovnici, jer potražuju neisplaćene plaće i doprinose te druga prava (čl. 3. ZORP). Osim toga, oni mogu biti i članovi sindikata, koji će zagovarati interese u ime sindikata. Mnogi radnici (i sindikati) prirodno izjednačavaju stečaj s propadanjem i gubitkom posla i shodno tomu, češće razmišljaju o unovčavanju, radije nego o reorganizaciji. Zbog toga su često skloni pripisivati dužnikove poteškoće stečajnom postupku, pri čemu na stečaj gledaju kao na "bolest".⁵⁷ U svakom slučaju, neznanje i strah od posljedica stečajnog postupka doprinijet će da se radnici neprijateljski postave prema njemu. Isto vrijedi i

55 Temeljem čl. 96., st. 2. SZ-a u odboru vjerovnika moraju biti zastupljeni između ostalog radnici, što znači predstavnik radnika dužnika nad kojim je otvoren stečajni postupak, stoga radnici sami odabiru svojeg predstavnika, što može biti i predstavnik sindikata, ali i bilo koji drugi radnik u kojeg većina ima povjerenje.

56 Rješenje Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske, Posl. br. 66. Pž-5577/10-3 od 28. rujna 2010.

57 U pitanju je, dakle temeljno nepoznavanje pravnog statusa stečajnog upravitelja pa se stoga u javnosti širi iskrivljena slika kako je stečajni upravitelj državni službenik zadužen za rasprodaju visokovrijedne imovine stečajnog dužnika.

za sindikate i njihove predstavnike, koji, bez obzira na to što možda neće biti tijela postupka, već će imati nezavisni položaj u stečajnom postupku, mogu pomoći da se radnici educiraju i da prikupe one informacije koje će koristiti stečajnom upravitelju kao glavnom operativnom tijelu i dužnikovim vjerovnicima. U konačnici, možemo zaključiti kako je utjecaj sindikata, koji nije tijelo postupka, nekada odlučujući. To je posebno došlo do izražaja u novijoj povijesti u nizu velikih stečajnih i predstečajnih postupaka, gdje je država pod pritiskom sindikata kršeći postojeća stečajna pravila, pokušavala ispuniti svoju očekivanu socijalnu, i šire gledano, političku funkciju. U našim okolnostima, kada je u stečajnom postupku moguć isključivo završetak započetih poslova, čije je ispunjenje prijeko potrebno, da bi se spriječilo nastupanje štete na imovini stečajnog dužnika i oni poslovi za koje stečajni upravitelj utvrdi da su korisni za stečajnu masu (čl. 216.-217. SZ), sindikat mora pronaći nove forme utjecaja na tijek stečajno-pravne procedure. Prava radnika moguće je ostvariti jedino kroz tijela stečajnog postupka, a članstvo u odboru vjerovnika čini se jedino mogućim i pravno dopustivim sredstvom. Odbor vjerovnika, naime, u stečaju dužnika donosi kontrolne, savjetodavne i obvezujuće odluke koje utječu na sve vjerovnike stečajnog dužnika. Ako raniji dužnikovi radnici, kao stečajni vjerovnici imaju tražbine prema stečajnom dužniku, predstavnik radnika mora biti član odbora (čl. 96., st. 2. SZ). No, član odbora u svim slučajevima može biti i predstavnik radnika koji bi svojim stručnim znanjem mogao pridonijeti njegovu radu (čl. 96., st. 3. SZ). Odbor vjerovnika može skupštini vjerovnika, kao tijelu većih ovlasti, predložiti da se prigodom prodaje imovine dužnika kupca dodatno obveže i na preuzimanje radnika dužnika. Odbor može pri izradi stečajnog plana svojim stručnim savjetima stečajnom upravitelju predložiti rješenja koja bi obuhvatila i zaštitu interesa ranijih radnika stečajnog dužnika. Ipak, uloga je sindikata probitačnija prije početka insolventijskih postupaka kada se na političku vlast, kroz tripartitne pregovore (sindikat, vlada, poslodavac) može utjecati predlaganjem na što veću zaštitu prava radnika putem legislative. Stečaj dužnika, prema hrvatskom, ali i drugim zakonodavstvima razvijenoga kapitalističkog svijeta nije postupak u kojem inicijativa sindikata donosi osobitu korist radnicima. To je isključivo sudski postupak u koji se izvršna vlast nikako ne smije miješati.

4.3.1.3. Ponašanje nadležnih vlasti odnosno tribunala

Iako novo stečajno zakonodavstvo sadrži veliki broj novih instituta i mehanizama, može se reći da nije došlo do velike konceptualne promjene, tako da ne bi trebalo doći do većih problema u primjeni prava. Usporedno s promjenama stečajnog okvira reformiran je i Zakon o trgovačkim društvima,⁵⁸ a izvršena je i reforma ovršnog postupka. Time se formirao zaokruženi pravni okvir koji treba omogućiti ili restrukturiranje dužnika ili učinkoviti izlazak s tržišta. Ipak uspješnost reformi iskazuje se i činjenicom, prema kojoj se moderna i učinkovita tržišna gospodarstva ne mogu zamisliti bez suvremeno organiziranog i funkcionalnog sustava sudova i pratećih tijela.⁵⁹ Dostupnost analiza sugerira kako su trgovački sudovi u 2015. zaprimili

58 NN, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15.

59 Kako bi izašli na kraj s velikim brojem predmeta, sudovi su se različito organizirali. U okviru

19.543 stečajnih predmeta, a riješili samo 5.255, što je tek 26,9 % riješenih predmeta u odnosu na primljene. Navedeno je posljedica zadnjih izmjena, odnosno novoga SZ-a. Pritom se 2016. i 2017. dogodio daljnji rast priljeva stečajnih predmeta kao izravna posljedica izmjena SZ-a, te je stoga potrebno hitno poduzeti korektivne mjere kako bi se trgovački sudovi mogli nositi s ovako povećanim priljevom predmeta. Opterećenost sudaca u tim predmetima povećala se na 1.651 predmet po sucu.⁶⁰ U navedenom kontekstu Europska konvencija obvezuje države ugovornice na organiziranje svojih pravosudnih sustava na način koji omogućava rad sudova u skladu sa zahtjevima iz članka 6., stavka 1., uključujući i zahtjev za vođenjem postupaka u "razumnom roku". Privremena opterećenost sudstva ne utječe na tu obvezu države, ako ona brzo poduzmu

stečajnog odjela trgovačkih sudova isključivo stečajni suci rješavaju stare i nove predmete, pri čemu im pomoć pružaju sudski savjetnici kojima je SZ povjerio rješavanje skraćenoga stečajnog postupka (čl. 435. SZ). O žalbi protiv rješenja sudskoga savjetnika odlučuje sudac pojedinac toga suda. U predstečajnom i stečajnom postupku drugostupanjski sud odlučuje o žalbi u vijeću koje čine tri suca (čl. 8. SZ), dok je drugostupanjski sud dužan o žalbi odlučiti u roku od 60 dana od primitka žalbe, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno (čl. 19., st. 6. SZ). Posljednji primjer revizija funkcije stečajnog upravitelja ukazuje na njegov značaj i važnost adekvatnih poticaja u vezi s njegovim aktivnostima. Od kvaliteta rada stečajnog upravitelja u velikoj mjeri i zavisi stupanj namirenja, odnosno visina troškova postupka. Ipak, iako je niz novih rješenja trebao ukloniti nedostatke i stvoriti prostor za adekvatan razvoj profesije upravitelja, za sada nedostatan broj stečajnih upravitelja (podatak dostupan na mrežnim stranicama: <https://e-oglasna.pravosudje.hr/?q=node/19> (12.09.2017.)) kao i nepostojanje "krovne" organizacije upućuje na suprotne rezultate. Također je bitno spomenuti i ulogu Fine. U novom predstečajnom postupku ona je izostavljena kao tijelo postupka, ali je i nadalje neizostavni sudionik. Sud je tijelo koje može u svako doba davati upute Fini, zatražiti obavijesti ili izvješće o poduzetim radnjama u postupku te nadzirati njezin rad (čl. 45. SZ). Pitanje je kako će i hoće li sud moći kontrolirati rad Fine? Pritom treba imati na umu da sud, za razliku od Fine, primjenjuje Sudski poslovnik (NN, br. 37/14, 49/14, 08/15, 35/15, 123/15, 45/16, 29/17, 33/17 – ispravak i 34/17. i 57/17.) koji takvo postupanje ne regulira. Nadalje, zakonodavac određuje da će se predstečajni postupak otvoriti ako "sud utvrdi" postojanje prijeteeće nesposobnosti za plaćanje (čl. 4. SZ). U praksi se potvrdom Fine dokazuje postojanje predstečajnog razloga. Postojanje prijeteeće nesposobnosti za plaćanje dokazuje se i potvrdom Ministarstva financija – Porezne uprave, kojom se potvrđuje da je dostavljeni obračun o neisplati plaća sastavljen u skladu s propisom (čl. 4., st. 4. SZ). Problem nastaje u trenutku ako sud odluči da takva potvrda nije dostatna, pa sam odluči ocjenjivati opravdanost predstečajnog razloga (čl. 10., st. 3. SZ (tzv. istražno načelo)). Je li on to u mogućnosti napraviti s obzirom na to da nema specifična ekonomska znanja. Štoviše, čak ako zatraži potrebna vještačenja, postoje li u sudu za to potrebna sredstava? Nadalje, s obzirom na kompleksnost isprava koje se podnose uz prijedlog za otvaranje predstečajnog postupka (čl. 26. SZ), dvojbena je ima li sud potrebna ekonomska znanja da ocijeni navedene isprave, pogotovo ako znamo kako je ekonomska struka iz financijskih razloga odbila sudjelovati u provedbi ovakvog postupka. U prilog govori i činjenica da predujmljeni iznos za predstečajne postupke od 5.000,00 kuna (čl. 28. SZ) objektivno nije dostatan za troškove povjerenika, troškove Fine, sudskog vještaka i troškove utvrđivanja činjenica *ex offio*. Ipak, ako sud utvrdi da su ispunjene pretpostavke za otvaranje stečajnog postupka, nastavit će postupak kao da je podnesen prijedlog za otvaranje stečajnog postupka (čl. 32., st. 2. SZ). Svakako je bitno i pitanje dostave između suda i Fine koja se obavlja elektroničkim putem, a kako navedena mogućnost nije implementirana u tehničkom smislu, javlja se nemogućnost da sud obavlja svoju zakonsku funkciju. Vidi Radić, N., *op. cit.*, str. 75. *et seq.*

60 Tako i podrobnije, Turkalj, K., *Kako pravosuđe može dati doprinos gospodarskom rastu u Republici Hrvatskoj, Pravo i porezi*, 2016., br. 4, str. 59. *et seq.*

potrebne korake kojima bi riješila takve situacije. Prema tomu, države ugovornice nisu odgovorne u slučaju privremenog zaostatka svojih sudova, pod uvjetom da odmah poduzmu radnje da se popravi takva izvanredna situacija. Poduzete mjere procjenjuju se u odnosu na njihovu djelotvornost, te jesu li poduzete pravodobno.⁶¹ Mjere poduzete kasnije ne mogu promijeniti činjenicu prekoračenja razumnog roka. Kada to procjenjuje, ESLJP je spreman uzeti u obzir političke, ekonomske i društvene prilike zemlje. Spuštajući se na empirijsku razinu hrvatskoga stečajnoga postupka možemo tvrditi kako se usvojenim propisima u domeni stečajnog zakonodavstva formalno ne mogu uputiti bitne primjedbe, već je odsustvo kolektivne strategije vjerojatno uzrok da oko reforme (primjenom zakona) nije bilo moguće okupiti djelotvorne reformske snage. Autori na temelju navedenih podataka postavljaju tezu, kako reforma nije bila višestrana, zbog činjenice kako zakonodavac nije predvidio učinke i posljedice koje će zakonske izmjene proizvesti te zbog toga nije niti pripremio (pravosudni) sustav da ih spremno dočeka. Pitanje koje se postavlja može li sadašnja organizacija trgovačkih sudova podnijeti “teret” vođenja pet vrsta insolventijskih postupaka - predstečajnih nagodbi, predstečajnih postupaka, stečajnih postupaka, skraćenih stečajnih postupaka i, tzv. automatskih stečajeva. To je zapravo i najveći nedostatak, tj. ograničenost institucionalnog kapaciteta za provođenje stečajnih postupaka, ponajprije “stečajnih” sudova (stečajnih sudaca) i stečajnih upravitelja.⁶² ESLJP u tim situacijama smatra kako je neprimjereno svako produživanje postupaka izvan onoga što se može smatrati razumnim rokom. Tako ESLJP smatra kako se preopterećenost sudstva općenito ne prihvaća kao opravdanje duljine postupka i dovodi do povrede prava na pošteno suđenje u razumnom roku zbog ponašanja nadležnih vlasti. Ističe kako nastojanja sudske vlasti da što brže provedu postupak, ima vrlo važnu ulogu. U tom smislu, na sudu leži posebna dužnost osiguranja da sve osobe u postupku daju maksimum, kako bi se izbjegla nepotrebna kašnjenja, jer je država odgovorna za svako trajanje postupka koje se pripisuje njezinim sudskim tijelima. Tu se, gotovo matematički, uzimaju u obzir razdoblja neaktivnosti sudova. Neaktivnost u navedenom kontekstu izostanak je bilo kojih postupovnih radnji kroz duže razdoblje. Takvu pasivnost ESLJP strogo sankcionira.

4.3.1.4. Važnost predmeta spora za radnika

Iako radnici dio svojih potraživanja ostvaruju u formalnom i nerijetko dugotrajnom stečajnom postupku, činjenica je kako je za prijavljena, privilegirana, radnička potraživanja nastala do dana i poslije otvaranja stečaja, vrlo neizvjesno kada će se naplatiti, hoće li se i u kojoj visini naplatiti. Stoga je ESLJP i utvrdio da

61 Vidi, *Guincho protiv Portugala*, presuda, 10. srpnja 1984., br. 8990/80.

62 Konačno, važnije institucionalno ograničenje odnosi se na postojeće ekonomsko okruženje. Teško je očekivati da stečaj može biti brz, u slučaju odsustva interesa kupaca ili da stupanj namirenja može biti viši, ako je prodaja moguća samo uz znatno smanjenje cijene. Neka rješenja Pravidnika o načinu i postupku provedbe prodaje nekretnina i pokretnina u ovršnom postupku (NN, br. 156/14.) mogu pojednostaviti prodaju te tako smanjiti troškove i eventualno ostvariti bolju prodajnu cijenu, ali će nepovoljno ekonomsko okruženje i dalje imati presudnu ulogu.

nacionalni sudovi u određenoj vrsti predmeta, kao što su stečajni postupci, moraju postupati s više dužne pažnje i učinkovitije. Štoviše, nalaže se da se u takvim slučajevima traži "posebna pažnja" u postupanju nadležnih tijela, jer njihov propust da djeluju ekspeditivno, tada ima puno veću težinu.⁶³ Dakle, prihvaćajući činjenicu kako je neisplata materijalnih prava po osnovi rada do otvaranja stečaja nad poslodavcem, već ugrozila socijalnu sigurnost radnika, a kako bi se uklonila opasnost od siromaštva radnika, zakonodavac sljedeći europsku pravnu stečevinu u jednom dijelu odredbama Zakona o osiguranju radničkih potraživanja, posebno štiti i osigurava, sustavom učinkovitih i proporcionalnih mjera, isplatu radničkih potraživanja. Time se radnička potraživanja štite na određenoj, društveno prihvatljivoj minimalnoj razini. Ipak zbog višegodišnjeg trajanja stečajnog postupka, kao i činjenice da je zbog nemogućnosti namirenja radnika u stečaju do isplate prolazilo mnogo vremena tijekom kojega je radnik bio bez primanja, najveća novinu uz već postojeći sustav zaštite materijalnih prava radnika u slučaju stečaja poslodavca predstavlja zaštita egzistencije radnika isplatom minimalne plaće u slučaju blokade računa poslodavca zbog nemogućnosti prisilne naplate neisplate plaće odnosno naknade plaće.⁶⁴ Potreba za takvom mjerom i njezina proporcionalnost nije isključena samo zato što je RH izabrala sustav zaštite različit od onog koji postoji u drugim državama članicama.⁶⁵

5. PRAKSA USTAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE

U predmetu U-III A-1740/2015 iz 2017.⁶⁶ koji se vodio pred Ustavnim sudom zbog duljine trajanja stečajnog postupka odlučeno je kako slijedi. Nad stečajnim dužnikom "Revija" d.d. otvoren je stečajni postupak 19. ožujka 2001. Podnositeljica je podnijela 14. travnja 2015. ustavnu tužbu smatrajući da joj je zbog dugotrajnosti postupka povrijeđeno ustavno pravo na suđenje u razumnom roku. Ustavni sud ponavlja da se razumnost duljine postupka uvijek mora procjenjivati u svjetlu okolnosti konkretnog slučaja prema sljedećim kriterijima: složenosti predmeta, ponašanju podnositelja i nadležnih tijela te važnosti predmeta postupka za podnositelja. Ustavni sud je utvrdio da je postupak u pravno relevantnom razdoblju trajao ukupno nešto više od šesnaest godina. Utvrdio je i da je riječ o složenom predmetu u kojem sudjeluje dvjesto deset (210) bivših radnika stečajnog dužnika. Nadalje, u predmetnom stečajnom postupku donesena rješenja su u skladu sa Stečajnim zakonom. Međutim, prodaja nekretnina stečajnog dužnika, kao i uspjehnost prodaje, ovisi o čimbenicima na koja tijela

63 Grbić, S., *op. cit.*, str. 75-77.

64 Ista je implementirana izmjenama Zakona o osiguranju potraživanja radnika u slučaju stečaja poslodavca iz 2015. (Glava IIA., čl. 4c, 4d i 4e) (NN, br. 82/15.) i kasnijim Zakonom o osiguranju radničkih potraživanja iz 2017. Potrebno je istaknuti da ZORP u pravni poredak Republike Hrvatske implementira Direktivu 2008/94/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2008. o zaštiti zaposlenika u slučaju insolventnosti njihovog poslodavca, Sl. list 283/36., 28.10.2008. (čl. 1a). Riječ je o sustavu regulative koji utvrđuje samo minimalne standarde (izbor i način te opseg implementacije ostaje na nacionalnim zakonodavstvima).

65 Podrobnije, Bodul, D., Vuković, A., *Novela Zakona o osiguranju potraživanja radnika u slučaju stečaja poslodavca – rješenja i dvojbe*, Radno pravo, 2015., br. 10, str. 34-40.

66 Ustavni sud Republike Hrvatske, Odluka U-III A-1740/2015 od 25. svibnja 2017.

stečajnog postupka ne mogu utjecati na način da ubrzaju tijek prodaje. Prvostupanjski sud je do dana donošenja odluke Ustavnog suda održao šest ročišta javnih otvaranja ponuda (prodaja imovine stečajnog dužnika kao cjeline), četrnaest usmenih javnih dražbi te su izrađena tri (3) stečajna plana, od kojih niti jedan nije prihvaćen. Utvrđeno je i da na četrnaestu usmenu javnu dražbu nije pristupio niti jedan zainteresirani kupac te da je na prijedlog nazočnih vjerovnika (radnica) odgođeno zakazivanje iduće javne dražbe za najmanje šezdeset dana.

Ustavni sud utvrđuje da stečajni postupak ukupno traje više od šesnaest godina, pri čemu nisu utvrđena duža razdoblja neaktivnosti trgovačkih sudova, koja bi se mogla pripisati njihovoj neučinkovitosti i neaktivnosti. U konkretnom slučaju, ni stečajni sudac ni stečajni upravitelj nisu mogli utjecati na duljinu trajanja stečajnog postupka u odnosu na podnositeljicu, jer je trajanje postupka određivala zainteresiranost kupaca za nekretnine stečajnog dužnika. Nije odgovornost sudova što se prodaje nisu uspješno provodile jer nije bilo kupaca. Tijekom cijelog stečajnog postupka nastojalo se pronaći kupce za nekretnine stečajnog dužnika, dok je prvo namirenje vjerovnika (među kojima je i podnositeljica) provedeno u prosincu 2012. Imajući u vidu sve navedene činjenice i okolnosti, kao i: činjenicu da je postupak još u tijeku, da su u predmetnom stečajnom postupku donesena mnoga rješenja (o otvaranju stečaja, i dr.), da je odlučeno o pravnim lijekovima i da je sud redovito poduzimao sve radnje usmjerene na provedbu stečaja, te posebno da je duljina stečajnog postupka ponajprije posljedica nezainteresiranosti kupaca za predmet prodaje, da je na prijedlog vjerovnika (radnica) odgođeno zakazivanje iduće usmene javne dražbe, kao i sagledavajući postupak kao jedinstvenu cjelinu te uvažavajući dosadašnju praksu Ustavnog suda i mjerila kojima se vodi u procjenjivanju razumne duljine trajanja stečajnog postupka u odnosu na pojedine sudionike tog postupka, Ustavni sud utvrđuje da podnositeljici nije povrijeđeno ustavno pravo na suđenje u razumnom roku.

Odlukom iz 2010., u predmetu U-III A-2978/2009,⁶⁷ utvrđeno je da su predlagatelji, radnici stečajnog dužnika, podnijeli 14. rujna 2000. prijedlog za otvaranje stečajnog postupka nad trgovačkim društvom V.-D. d.d. t. d. i b. o., R. Ustavna tužba podnesena je 23. siječnja 2008. Postupak se u povodu revizije vodio pred Vrhovnim sudom, pa je Ustavni sud utvrdio da je do dana donošenja odluke Ustavnog suda postupak u ovom predmetu trajao skoro deset godina. Iz detaljno utvrđenih činjenica razvidno je: da su u predmetnom stečajnom postupku donesena rješenja u skladu sa Stečajnim zakonom, da je odlučeno o pravnim lijekovima u postupku te da su redovito poduzimane sve ostale radnje usmjerene na provedbu stečaja. Međutim, prodaja nekretnina stečajnog dužnika ovisi o čimbenicima na koje tijela stečajnog postupka ne mogu utjecati na način da ubrzaju tijek prodaje. Kako se u konkretnom slučaju radi o nekretnini na kojoj postoji razlučno pravo, podnositelji su se pokušali namiriti u ovršnom postupku, a tijekom trajanja ovrhe, nekretnine se nisu mogle prodavati u okviru stečajnog postupka. Zbog specifične djelatnosti stečajnog dužnika (proizvodnja dizalica i brodske opreme) i gospodarskog položaja brodogradnje općenito, interesa za kupnju nekretnina nije bilo. Podnositelji ustavne tužbe, kao razlučni vjerovnici u stečajnom postupku, prema utvrđenju Ustavnog suda, doprinijeli su trajanju postupka

67 Ustavni sud Republike Hrvatske, Odluka U-III A-2978/2009 od 14. listopada 2010.

utoliko što su tijekom trajanja stečajnog postupka, pokušali namiriti svoju dospjelu tražbinu izvan stečajnog postupka. Prema ocjeni Ustavnog suda radi se o složenom predmetu u kojem su kao sudionici (stranke) sudjelovali pet vjerovnika s pravom odvojenog namirenja i još 294 stečajna vjerovnika, koji svoja prava ostvaruju u stečajnom postupku, različito zavisno o svom položaju. Za razliku od parničnog postupka u kojem se pravo ostvaruje zaključenjem tog postupka i objavom presude, u stečajnom se postupku pravo na sudsku zaštitu ostvaruje tijekom stečajnog postupka, a ne njegovim zaključenjem. Tako stečajni vjerovnici svoja prava na namirenje tražbine ostvaruju diobama gotovinskih sredstava, a različni vjerovnici donošenjem rješenja o namirenju. Sudovi su tijekom cijeloga postupka bili aktivni i poduzimali sve potrebne pravne radnje u zaštiti prava podnositelja kao sudionika stečajnog postupka. Upravo zbog složenosti predmeta, Ustavni sud je ocijenio da u konkretnom slučaju, trajanje stečajnog postupka preko devet godina, u odnosu na podnositelje četiri godine i deset mjeseci, nije prekoračen rok u kojem bi se moglo smatrati da je suđenje provedeno u razumnom roku.

Na temelju članka 63. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (dalje: Ustavni zakon) podnositelji su u travnju 2012. podnijeli ustavnu tužbu⁶⁸ smatrajući da u postupku, koji se vodi u povodu revizije pred Vrhovnim sudom Republike Hrvatske (dalje: Vrhovni sud), nije donesena odluka u razumnom roku, čime im je povrijeđeno njihovo pravo na suđenje u razumnom roku, zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava Republike Hrvatske.

U trenutku odlučivanja o ustavnoj tužbi, predmet je okončan rješenjem Vrhovnog suda od 19. prosinca 2012. Stečajni postupak pokrenut je u svibnju 2001., a zaključen je 07. studenoga 2008. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske je u povodu žalbe podnositelja potvrdio prvostupanjsko rješenje koje su podnositelji zaprimili 25. rujna 2009. Ustavna tužba podnesena je 03. travnja 2012., kada je parnični postupak pravomoćno okončan rješenjem Visokoga trgovačkog suda.

Ustavni sud utvrđuje da je postupak u razmatranom pravno relevantnom razdoblju trajao sedam (7) godina, tri (3) mjeseca i dvadeset pet (25) dana. Nadalje utvrđuje da je postupak od 13. ožujka 2002. (od dana kada su podnositelji utvrđeni vjerovnicima prvog isplatnog reda) pa do donošenja rješenja Vrhovnog suda o tzv. "izvanrednoj" reviziji podnositelja trajao deset (10) godina, devet (9) mjeseci i sedam (7) dana. Nakon toga, Ustavni sud je ispitivao postupanje nadležnog suda koji je prvi kriterij za utvrđivanje razumne duljine trajanja postupaka. U konkretnom slučaju bilo je razvidno da su u predmetnom stečajnom postupku donesena rješenja u skladu s mjerodavnim pravom, da je odlučeno o pravnim lijekovima u postupku te da su poduzimane sve ostale radnje usmjerene na provedbu stečaja. Postupak se vodio pred sudovima u sva tri stupnja koji prema ocjeni Ustavnog suda nisu postupali neučinkovito. Nadalje, Ustavni sud ispitivao je ponašanje podnositelja ustavne tužbe (stečajnih vjerovnika u stečajnom postupku) te je utvrdio da podnositelji nisu pridonijeli trajanju postupka. Sljedeći kriterij koji je ispitivao Ustavni sud bio je složenost sudskog predmeta. Prosudujući složenost konkretnoga predmeta u svjetlu pravnih obilježja stečajnog postupka u Republici Hrvatskoj, Ustavni sud je utvrdio da

68 Ustavni sud Republike Hrvatske, Odluka U-III A-2167/2012 od 14. lipnja 2017.

je riječ o složenom predmetu u kojem je između ostalih sudjelovalo pedeset devet (59) bivših radnika stečajnog dužnika.

Zaključno, Ustavni sud utvrdio je da se postupak u pravno relevantnom razdoblju u odnosu na podnositelje vodio u trajanju od preko sedam (7) godina i to pred sudovima u dva stupnja, dok se pred Vrhovnim sudom u povodu, tzv. "izvanredne" revizije podnositelja vodio tri (3) godine. Imajući u vidu činjenicu da se postupak u pravno relevantnom razdoblju vodio pred sudovima u sva tri stupnja, u postupanju u kojem nije bilo razdoblja neaktivnosti, da se radi o složenom predmetu, da su podnositelji podnijeli zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku te ustavnu tužbu u odnosu na isti postupak, a posebno činjenicu da je postupak okončan te uvažavajući dosadašnju praksu Ustavnog suda i mjerila kojima se vodi u procjenjivanju razumne duljine trajanja stečajnog postupka u odnosu na pojedine sudionike tog postupka, Ustavni sud je utvrdio da podnositeljima nije povrijeđeno ustavno pravo na suđenje u razumnom roku zajamčeno člankom 29., stavkom 1. Ustava.

6. UMJESTO ZAKLJUČKA

Ako postoji pitanje o kojem će se uvijek moći raspravljati i koje će se čak nametati kao izvor, nerijetko krupnih, institucionalnih, ekonomskih, pa i političko pravnih dvojbi, onda je to pitanje položaja radnika u stečajnom postupku. Opredjeljenje za stajalište da radnici imaju pravo ili da nemaju pravo na pravičnu naknadu zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku stečajnog postupka nije jednostavno, jer kad bi to bio slučaj, koegzistencija ova dva stajališta ne bi bila moguća i jedno bi odavno i uvelike potisnulo drugo. Ipak, ovdje će autori u opredjeljenju ipak zauzeti stav, i to u prilog tezi da radnici nemaju pravo na pravičnu naknadu zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, ali uz uvažavanje iznimne i općeprihvaćene kompleksnosti ovog izbora i prihvaćanja činjenice da u tako složenim i zamršenim pravnim pitanjima postoje argumenti *pro et contra* te kako konačno opredjeljenje zavisi o "ponderu" koji se pripisuju jednoj i drugoj grupi argumenata, s tim da može biti sporno njihovo određivanje. Priklanjanje tom stavu moglo bi se obrazložiti jednom, po nama, pravno relevantnom činjenicom. Naime, moramo prihvatiti da se putem judikature ESLJP-a afirmira načelo precedentalnog prava i time sudske prakse kao formalnog izvora prava. Stoga je i Ustavni sud odlučujući o povredi razumnog roka duljine trajanja postupka primijenio kriterije utvrđene u praksi ESLJP-a. On donosi odluku o duljini trajanja postupka na isti način kao što bi to učinio i ESLJP. U radu su analizirane presude Ustavnog suda u kojima je on odlučivao o duljini trajanja stečajnog postupka, te je utvrdio da nije prekoračen razumni rok duljine trajanja stečajnog postupka, pa posljedično nije došlo do povrede prava na suđenje u razumnom roku zajamčenog člankom 29., stavkom 1. Ustava RH. Ustavni je sud ovdje istaknuo složenost predmeta i činjenicu da sudovi nisu odugovlačili postupak. Stoga, trajanje stečajnog postupka preko šesnaest godina u jednom predmetu i preko devet godina u drugom, nije smatrano prekomjernim.

LITERATURA

1. Direktiva 2008/94/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2008. o zaštiti zaposlenika u slučaju insolventnosti njihovog poslodavca, Sl. list 283/36. od 28.10.2008.
2. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, NN-MU, br. 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06 i 2/10.
3. Ovršni zakon, NN, br. 112/12, 25/13, 93/14, 55/16. i 73/17.
4. Pravilnik o načinu i postupku provedbe prodaje nekretnina i pokretnina u ovršnom postupku, NN, br. 156/14.
5. Stečajni zakon, NN, br. 44/96, 29/99, 129/00, 123/03, 82/06, 116/10, 25/12, 133/12, 45/13.
6. Stečajni zakona, NN, br. 71/15. i 104/17.
7. Sudski poslovnik, NN, br. 37/14, 49/14, 08/15, 35/15, 123/15, 45/16, 29/17, 33/17 – ispravak i 34/17. i 57/17.
8. Uredba (EU) 2015/848 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2015. o postupku u slučaju nesolventnosti, SL L 141, 05.06.2015., str. 19-72.
9. Uredba Vijeća (EZ) broj 1346/2000 od 29. svibnja 2000. o insolventnom postupku, SL L 160, 30.06.2000., str. 1-18.
10. Ustav Republike Hrvatske, NN, br. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14.
11. Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi, NN, br. 108/12, 144/12, 81/13. i 112/13. (71/15. i 78/15.).
12. Zakon o obveznim odnosima, NN, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15.
13. Zakon o osiguranu radničkih potraživanja, NN, br. 70/17.
14. Zakon o parničnom postupku, NN, br. 53/91, 91/92, 112/99., 129/00, 88/01, 117/03, 88/05. 2/07, 96/08, 84/08, 123/08, 57/11, 25/13, 89/14.
15. Zakon o sudovima, NN, br. 28/13, 33/15, 82/15, 82/16.
16. Zakon o trgovačkim društvima, NN, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15.
17. Zakon o uređenju prava i obveza brodogradilišta u postupku restrukturiranja, NN, br. 61/11.
18. Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, NN, br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 90/10, 143/12, 152/14.
- 19.
20. Barbić, J., Modernizacija prava: Hrvatsko insolventno pravo: okrugli stol održan 14. studenoga 2013. u palači Akademije u Zagrebu, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2014., Svezak 24., str. 1-225.
21. Barbić, J., Preustroj dužnika u stečaju, Zbornik radova - Aktualna pitanja hrvatskog gospodarstva i pravne prakse, Inženjerski biro, Zagreb, 1996., str. 13.
22. Bodiroga-Vukobrat, N., Horak, H., Radni odnosi kod statusnih promjena u europskome pravu, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 24, 2003., br. 1, str. 393-412.
23. Bodul, D., Pluralitet ciljeva stečajnog postupka, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 54, 2017., br. 3, str. 587- 613.
24. Bodul, D., Grbić, S., O ustavnim i konvencijskim dvojabama uz Zakon o stečaju – predstavlja li višegodišnji plan otplate duga u Zakonu o stečaju potrošača povredu prava na suđenje u razumnom roku? Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 53, 2016., br. 4, str. 1011.-1038.
25. Bodul, D., Vuković, A., Institucionalni okvir za primjenu stečajnog zakonodavstva – otvorena pitanja, Informator, 2017., br. 6452, str. 1.
26. Bodul, D., Vuković, A., Novela Zakona o osiguranju potraživanja radnika u slučaju stečaja poslodavca – rješenja i dvojbe, Radno pravo, 2015., br. 10, str. 34-40.
27. Bodul, D., Vuković, A., Pozitivno pravno uređenje položaja radnika u stečajnom

- postupku u kontekstu globalnih kretanja, Informator, 2013., br. 6214., str. 9-10.
28. Bodul, D., Vuković, A., Radničko dioničarstvo kao opcija stečajnog plana?, Hrvatska pravna revija, 2012., br. 7/8., str. 78-90.
 29. Bodul, D., Vuković, A., Smokvina, V., O načelu socijalnog postupanja u stečajnom postupku s naglaskom na prava radnika, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 34, 2013., br. 1, str. 525.-560.
 30. D. Bodul, Vuković, A., (Još jedna) reforma stečajnog zakonodavstva - funkcionalizacija stečajno pravne zaštite ili *placebo* efekt, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 36, 2015., br. 1, str. 181.-213.
 31. Dika, M., Četvrta novela Stečajnog zakona od 7. srpnja 2006. - Opći pregled, dostupno na mrežnim stranicama Sudačke mreže: http://www.sudacka-mreza.hr/doc/sr/radovi/01_-_DIKA_4_novela_SZ_-_opci_pregled.pdf, (15.10.2017.).
 32. Dika, M., Insolventijsko pravo, Pravni fakultet, Zagreb, 1998., str. 1-110.
 33. Eraković, A., Stečajni zakon s komentarom i primjerima, Računovodstvo, revizija i financije Plus, Zagreb, 1997.
 34. Dutertre, G., van der Velde, J., Key extracts from a selection of judgements of the European Court of Human Rights and decisions and reports of the European Commission of Human Rights, Bruxelles, Council of Europe, 1999., str. 84-85.
 35. Čuveljak, J., Stečajni zakon s komentarom i sudskom praksom i Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi s komentarom, 3. izd., Zgombić & Partneri, Zagreb, 2013.
 36. Garašić, J., Stečajni plan nakon izmjena i dopuna Stečajnog zakona 2012., u: Uzelac, A., Garašić, J., Maganić, A. (ur.), Djelotvorna pravna zaštita u pravičnom postupku - Izazovi pravosudnih transformacija na jugu Europe, *Liber amicorum* Mihajlo Dika, Zbornik radova u čast 70. rođendana prof. dr. sc. Mihajla Dike, Pravni fakultet, Zagreb, 2012., str. 469-493.
 37. Garašić, J., Završna dioba u stečajnom postupku, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 28, 2007., br. 1, str. 157-188.
 38. Grbić, S., Pošteno suđenje u građanskim postupcima u Hrvatskoj u svjetlu čl. 6., st. 1. Europske konvencije o ljudskim pravima, Pravni fakultet, Rijeka, 2014., str. 16-29.
 39. Harris, D. J., O'Boyle, M., Warbrick, C., Law of the European Convention on Human Rights, Oxford University Press, Oxford, 2009., str. 174-175.
 40. Hrastinski Jurčec, Lj., Pravni položaj stečajnog upravitelja u stečajnim postupcima", u: Zbornik radova: Ovrha i stečaj – aktualnosti zakonodavstva i sudske prakse, Inženjerski biro, Zagreb, 2007., str. 60-127.
 41. Izvješće o indikatorima uspješnosti sudova, Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske, sa danom 01.01.2017. Dostupno kod autora.
 42. Omejec, J., Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Europskog suda za ljudska prava, Strasbourški *acquis*, Novi informator, Zagreb, 2013., str. 1116-1122.
 43. Radić, N., Predstečajni postupak, materijali sa savjetovanja – Dani hrvatskog insolventijskog i ovršnog prava, održano u Zagrebu, 21. siječnja 2016, organizator pravni portal IUS INFO, str. 75. *et seq.*
 44. Radulović, B., Empirijska analiza bankrotstva u Republici Srbiji, u: Radović, V. (ur.), Usklađivanje poslovnog prava Srbije sa pravom Evropske unije, Pravni fakultet Univerziteta, Beograd, 2011., str. 146-183.
 45. Sajter, D., Regionalna indiciranost stečajeva u Republici Hrvatskoj, Ekonomski vjesnik, (1 i 2), 2007., str. 31-42.
 46. Schönfelder, B., Ekonomska analiza Zakona o stečaju: pregled literature, Financijska teorija i praksa, vol. 26, 2002., br. 3, str. 75-690.
 47. Šimundić, M. Stečajni postupak u praksi, Sudačka mreža: http://www.sudacka-mreza.hr/doc/sr/radovi/Mladen_Simundic_-_Stecajni_postupak_u_praksi.pdf, preuzeto 10.

- studenog, 2017.
48. Šverko Grdić, Z., Radolović, J. i Bagarić, L., Solventnost poduzeća u Republici Hrvatskoj i u Europskoj uniji, *Ekonomski pregled*, vol. 60, 2009., br. 5-6, str. 250-266.
 49. Turkalj, K., Kako pravosuđe može dati doprinos gospodarskom rastu u Republici Hrvatskoj, *Pravo i porezi*, 2016., br. 4, str. 59. *et seq.*
 50. Učur, M. D., Laleta, S., *Konvencije Međunarodne organizacije rada s komentarima*, Zagreb, TIM Press, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2007.
 51. Uzelac, A., Kako organizirati efikasno izvršenje nespornih tražbina - neka komparativna iskustva, *Zbornik Konferencije "Kako unaprijediti izvršni postupak u BiH"*, Sarajevo, 2009. Dostupno na mrežnim stranicama: ww.hjpc.ba/pr/mword/PR0AlanUzelac.doc (22.06.2017.).
 52. Vuković, A., Bodul, D., Pravo na suđenje u razumnom roku u likvidacijskim stečajnim postupcima, *Hrvatska pravna revija*, 2011., br. 4, str. 45-53.
 53. Vuković, A., Bodul, D., Stečajno zakonodavstvo u tranziciji - komparativni osvrt, hrvatski izazovi i potencijalna rješenja, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, vol. 49, 2012., br. 3., str. 633- 661.
 54. Vuković, A., Nagrada za rad i naknada troškova za stečajnog upravitelja, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, vol. 47, 2010., br. 1., str. 191-204.
 55. *Zbornik radova Reforma hrvatskog insolventnog prava - novi Stečajni zakon*, Inženjerski biro, 2015., str. 1-268.
 56. *Bassani protiv Italije*, presuda, 11. prosinca 2003., br. 47778/99.
 57. *Capital Bank AD protiv Bugarske*, presuda, 24. studeni 2005., br. 49429/99.
 58. *Ceteroni protiv Italije*, presuda, 15. studeni 1996., Reports of Judgments and Decisions 1996-V.
 59. *Erkner i Hofauer protiv Austrije*, presuda, 23. travnja 1987., Serija A, br. 117.
 60. *Feldbrugge protiv Nizozemske*, presuda, 29. svibnja 1986., Serija A, br. 99.
 61. *Guincho protiv Portugala*, presuda, 10. srpnja 1984., br. 8990/80.
 62. *Interfina and Christian della Faille d'Huyse protiv Belgije*, odluka, 4. svibnja 1987., br. 11101/84.
 63. *Ismeta Bačić protiv Hrvatske*, presuda, 19. lipnja 2008., br. 43595/06.
 64. *König protiv Savezne Republike Njemačke*, presuda, 28. lipnja 1978., Serija A, br. 27.
 65. *Ringeisen protiv Austrije*, presuda, 16. srpnja 1971., Serija A, br. 13.
 66. Rješenje Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske, posl. br. 66. Pž-5577/10-3 od 28. rujana 2010.
 67. *Roche protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 19. listopada 2005., br. 32555/96.
 68. *S.p.r.l. ANCA and Others protiv Belgije*, odluka, 10. prosinca 1984., Decisions and Reports 40,
 69. *Scopelliti protiv Italije*, presuda, 23. studeni 1993., Serija A, br. 278.
 70. *Sukobljević protiv Hrvatske*, presuda, 2. studeni 2006., br. 5129/03.
 71. Trgovački sud u Zagrebu, St - 651/15.
 72. Trgovački sud u Zagrebu, St - 710/15.
 73. Ustavni sud RH, odluka, U-III-A-1740/2015 od 25. svibnja 2017.
 74. Ustavni sud RH, odluka, U-III-A-2978/2009 od 14. listopada 2010.
 75. *Zimmermann i Steiner protiv Švicarske*, presuda, 13. srpnja 1983., Serija A, br. 66.

Sanja Grbić*

Dejan Bodul**

Jelena Čuveljak***

Summary

SOME ISSUES CONCERNING THE PRINCIPLE OF REASONABLE TIME IN BANKRUPTCY PROCEEDINGS

Professor Aldo Radolović, Ph. D., in the Collected Papers of the Law Faculty of the University of Rijeka, in 2008 published an article titled "Protecting the Right to a Trial within the Reasonable Time - Real Opportunity, Overwhelming Adventure or Utopia?" pointing out already in the first sentence that it is one of the "most important and most interesting legal issues". Almost ten years after the issues of a reasonable time are still at the very top of the list of legal-political priorities of judicial reform. In this paper the authors are dealing with the analysis of two issues that we have connected in a single entity through the argumentation. Namely, in the event that the case has not been resolved within the time limit set by the President of the Court on the basis of the request for protection of the right to a trial within a reasonable time, a claim may be submitted to higher court seeking the payment of just compensation for violation of the right to a trial within a reasonable time. On the other hand, the European Court for Human Rights stated that the applicability of Article 6, paragraph 1 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, and therefore of a reasonable time standard, on bankruptcy proceedings are unquestioned. In this context, the authors re-examine whether the long-term duration of the bankruptcy proceedings for a worker would result in a violation of the right to a trial within a reasonable time, especially regarding the right to just compensation for violation of the reasonable time of bankruptcy proceedings. Although different methodological approaches are available in analyzing this complex issue of the paper, the authors have opted for an analysis of the practice of the European Court of Human Rights in proceedings in addition to Article 6. (Right to a fair trial) because they are based on the assumption that knowledge about this can be crucial to understanding of main issues of this paper.

Keywords: *bankruptcy proceedings, a worker as a creditor, a reasonable time, the right to a just monetary compensation.*

* Sanja Grbić, Ph. D., Assistant Professor, Faculty of Law, Univeristy of Rijeka; sgrbic@pravri.hr.

** Dejan Bodul, Ph. D., Assistant Professor, Faculty of Law, Univeristy of Rijeka; dbodul@pravri.hr.

*** Jelena Čuveljak, Ph. D., Judge of the High Commercial Court; jelena.cuveljak@gmail.com.

Zusammenfassung

PROBLEMATIK DER ANGEMESSENEN FRIST IM INSOLVENZVERFAHREN

Professor Aldo Radolović veröffentlichte in Gesammelten Abhandlungen der Rechtswissenschaftlichen Fakultät in Rijeka im Jahr 2008 die Arbeit „Schutz des Rechts auf Gerichtsverhandlung innert angemessener Frist – reale Möglichkeit, (zu) teures Abenteuer oder Utopia?“, in der er schon im ersten Satz angab, dass es sich hier um eine „der wichtigsten und interessantesten Rechtsthemen handelt“. Fast zehn Jahren danach steht die Problematik der angemessenen Frist an oberster Stelle der Liste rechtspolitischer Prioritäten der Justizreform. Diese Arbeit analysiert zwei Themen, die im Diskussionsteil als eine Einheit besprochen werden. Im Falle, dass eine Rechtssache nicht innerhalb der vom Gerichtsvorsitzenden aufgrund der Begründetheit der Anforderung zum Recht auf ein faires Verfahren festgestellten Frist beschlossen wird, kann man wegen der Verletzung des Rechts auf ein faires Verfahren innerhalb angemessener Frist bei dem im Rechtszug zunächst höheren Gericht eine Entgeltzahlung beantragen. Andererseits betont der Europäische Gerichtshof für Menschenrechte, dass Art. 6 Abs. 1 der Europäischen Konvention zum Schutz der Menschenrechte und Grundfreiheiten (einschließlich des Standards angemessener Frist) auf das Insolvenzverfahren anzuwenden ist. In diesem Zusammenhang wird in der Arbeit besprochen, ob langjährige Insolvenzverfahren das Recht des Arbeiters auf ein faires Verfahren innerhalb angemessener Frist verletzen und ihn zur Entgeltzahlung aufgrund dieser Verletzung berechtigen. Obwohl man an die Analyse dieser Problemfrage durch mehrere methodologische Ansätze herangehen kann, wird in dieser Arbeit von der Analyse der Rechtsprechung des Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte bezüglich der in Verbindung mit Art. 6 angestregten Beschwerden (Recht auf ein faires Verfahren) ausgegangen, weil sie für die Problematik dieser Arbeit entscheidend ist.

Schlüsselwörter: *Insolvenzverfahren, Arbeiter als Gläubiger, angemessene Frist, Recht auf Entgeltzahlung.*

Riassunto

ALCUNE QUESTIONI DIBATTUTE SUL TERMINE RAGIONEVOLE NEL PROCEDIMENTO FALLIMENTARE

Il Prof. dr. sc. Aldo Radović nel 2008 ha pubblicato nella Raccolta di scritti della Facoltà di Giurisprudenza dell'Università di Rijeka un saggio intitolato “*Tutela del diritto al giudizio in un termine ragionevole – Possibilità reale, avventura (sta) dispendiosa o utopia?*”, dando ad intendere sin dalla prima frase come si tratti di uno dei “ più importanti e più interessanti temi giuridici”. Quasi dieci anni dopo la questione del termine ragionevole si trova ancora in cima alla lista delle priorità giuridico-politiche nella riforma giudiziaria. In questo lavoro ci occupiamo dell'analisi di due temi che nel corso dell'indagine abbiamo combinato in una unità. Precisamente, qualora un caso non sia risolto nel termine stabilito dal presidente del tribunale in base al fondamento della richiesta per la tutela del diritto alla ragionevole durata del processo, la pretesa per il pagamento dell'indennizzo per la violazione del diritto alla ragionevole durata del processo può essere avanzata alla corte d'istanza superiore. Dall'altra parte, la CEDU ha evidenziato che l'applicabilità dell'art. 6, comma 1 della Convenzione europea per la salvaguardia dei diritti dell'uomo e delle libertà fondamentali, quindi anche dello standard del termine ragionevole, si riferisca anche al procedimento fallimentare. In tale contesto gli autori s'interrogano se la pluriennale durata del procedimento fallimentare risulterà per i lavoratori nella violazione del diritto alla ragionevole durata del processo, ovvero con il sorgere del diritto all'indennizzo a causa della violazione del diritto alla ragionevole durata del procedimento fallimentare. Benché vi siano a disposizione diverse impostazioni metodologiche per lo studio di questa complessa questione giuridica, gli autori hanno scelto l'analisi della giurisprudenza della Corte europea dei diritti dell'uomo nei procedimenti in forza dell'art. 6 (diritto ad un equo processo), poiché partono dal presupposto che le conoscenze sul punto possano essere di fondamentale importanza per la comprensione della questione posta alla base del presente lavoro.

Parole chiave: *procedimento fallimentare, lavoratore che vanta un credito, ragionevole durata, diritto ad un adeguato indennizzo pecuniario.*